

Slika 1: Frančiškanski samostan , votivna slika na steklo, 18. stoletje (Mestni muzej Ljubljana)
 Picture 1: Franciscan monastery with church, City gate, 18th Century

“Walled towns are unique inheritances from time long past and should be treasured, maintained and safeguarded from neglect, damage and destruction and past on into perpetuity as irreplaceable “timestones” of History.”

(European Association of Urban History (EAUH), European Walled Towns (EUWT)

APEL gospodu županu Zoranu Jankoviču

Pod in ob tržnici so zadnji materialni ostanki srednjeveške Ljubljane s še neodkritimi grobnicami s posmrtnimi ostanki 280 članov plemiških in meščanskih družin.

V evropskem merilu edinstvena, v tej brošuri predlagana, predstavitev srednjeveškega vzhodnega mestnega obzidja z barbakanom “in situ”, je neponovljiva priložnost za ohranitev dokazov naše preteklosti in dopolnitev turistične ponudbe mesta.

Ne uničujte neprecenljive kulturne dediščine našega mesta z gradnjo podzemne garaže, ki jo staro mestno jedro in tržnica ne potrebujejo. Primernejši in veliko cenejši prostor za parkirišča je v grajskem hribu.

Predlagava razpis in razgrnitev vseh predlogov za izgradnjo srednjeveškega muzeja in ureditev posodobljene tržnice.

Milan Kovač, u.d.i.a. in Peter Kerševan u.d.i.a.

KAZALO

NAMESTO UVODA	
PROJEKT MESTNE OBČINE LJUBLJANA (MOL) : GARAŽE POD TRŽNICO, 2008	3

ZAŠČITA IN PREDSTAVITEV ARHEOLOŠKE KULTURNE DEDIŠČINE SREDNJEVEŠKE LJUBLJANE PREDLOGI MILANA KOVAČA IN PETRA KERŠEVANA 2009 - 2016

1. SREDNJEVEŠKI MUZEJ V LJUBLJANI / MUZEJ VALVAZORJEVE LJUBLJANE, PREDLOG 2009

ARHIVSKA DOKUMENTACIJA	5 - 6
ODKRITJE	7
PREDSTAVITEV PROJEKTA MOL-u 19.12.2009	8 - 10
ARHEOLOŠKA IZKOPAVANJA NA KREKOVEM IN VODNIKOVEM TRGU	11
DOPOLNILO PROJEKTA: POVEZAVA S POSTAJO ŽIČNICE IN PREZENTACIJA OBZIDJA	11 - 12
ŠTUDIJA POVEZAVE MED SREDNJEVEŠKIM MUZEJEM IN REKONSTRUIRANIM JARKOM OB OBZIDJU DO ŽIČNICE NA GRAD (KORENINSKI SISTEM PLATANE - <i>Platanus occidentalis</i>)	13
FRANČIŠKANSKA CERKEV MARIJINEGA VNEBOVZETJA IN DOPOLNJEN PREDLOG SREDNJEVEŠKEGA MUZEJA	13 - 16
MNENJA O PROJEKTIH ZAŠČITE IN PREDSTAVITEV ARHEOLOŠKIH IZKOPANIN NA VODNIKOVEM IN KREKOVEM TRGU	16
PLAGIAT NAJINEGA IDEJNEGA PROJEKTA	17
IDEJNI PROJEKT 2009 - PRILAGOJEN ARHEOLOŠKI DOKUMENTACIJI	17 - 18

2. SREDNJEVEŠKI MUZEJ, PREDSTAVITEV IN ZAŠČITA VZHODNEGA MESTNEGA OBZIDJA, PREDLOG 2015

KULTURNOVARSTVENI POGOJI 8.12.2015 - GARAŽA POD TRŽNICO IN DOGRADNJA MAHROVE HIŠE	19 - 21
KAJ SE SKRIVA POD TLAKOM TRŽNICE?	21 - 22
PROMETNA REŠITEV	22 - 24
PREDLOG MUZEJA - PREDSTAVITEV BARBAKANA Z DVIŽNIM MOSTOM NA PODLAGI ARHEOLOŠKE DOKUMENTACIJE	24 - 28
PRIMERJAVA - SREDNJEVEŠKI MUZEJ V STOCKHOLMU	29
MAHROVA HIŠA	
ARHIVSKA DOKUMENTACIJA	30
TRŽNICA	
POSODOBITEV TRŽNICE	31 - 34
PRENOVA TRŽNICE V STOCKHOLMU	35
POVZETEK	36 - 37
SUMMARY	38 - 39
PREDLOGI IN POBUDE MILANA KOVAČA IN PETRA KERŠEVANA	40
RAZMIŠLJANJA PREDSTAVITEV KLOŠTRSKIH VRAT V STEKLU	40

NAMESTO UVODA

Aarhuška konvencija o dostopu informacij, sodelovanju javnosti pri odločanju in dostopu do varstva pravic v okoljskih zadevah.

Aarhus Convention, Aarhuška konvencija

Aarhuško konvencija je bila sprejeta 25.6.1998 v okviru UECE Ekonomske komisije Združenih narodov za Evropo. Slovenija jo je podpisala skupaj s petintridesetimi državami in Evropsko skupnostjo 15. junija 1998. Je temeljni pravno obvezujoči mednarodni dokument, ki je v celoti namenjen spodbujanju razvoja participativne demokracije. Osredotoča se na sodelovanje nevladnih organizacij in drugih pripadnikov civilne družbe pri sprejemanju odločitev, pomembnih za ohranjanje zdravega življenjskega okolja. Uveljavlja načelo doseganja družbenega konsenza za odločitve.

Vkljub temu, da je od pristopa Slovenije h konvenciji preteklo že sedemnajst let, civilne iniciative in občani v Sloveniji še vedno nimajo posebej priznanega pravnega statusa.

Zaščita in prezentacija arheološke kulturne dediščine "in-situ (tam kjer je)"

ICOMOSovo Malteško konvencijo "The Valetta Principles of Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas 2011" o varstvu arheološke dediščine (1992) je RS ratificirala že leta 1999. V členu 4 zapoveduje ohranjanje arheološko/ arhitekturne dediščine in situ in prepoveduje kakršenkoli gradbeni poseg, ki bi spremenil, odstranil ali uničil to dediščino. Zaščito arheološke kulturne dediščine in situ (tam kjer je) zapoveduje tudi še starejša Beneška konvencija (Venice Charter) iz leta 1964 v členu 6, 7, 14 in "ICOMOS Charter for the Protection and Management of the Archaeological Heritage" iz leta 1990 v členih 2., 6. in 8..

Na Malteško konvencijo je opozoril tudi ZVKDS v Kulturnovarstvenih pogojih z dne 8.12.2015.

Prepovedan je torej kakršenkoli poseg v arheološko/arhitekturno dediščino, sprememba, njena odstranitev ali uničenje.

Za avtorja te publikacije pa je posebnega pomena Xi'an ICOMOS Declaration on the Conservation of the setting of Heritage Structures, Sites and Areas (2005). Osnova deklaraciji je projekt Milana Kovača: zaščita in predstavitev Han Yang Lingovega mavzoleja z uporabo Kovačevega sistema zaščite Eureka/ Eurocare: E!1586 (arch-in situ) zaščita arheologije" in situ".

Han Yan Ling Mavzolej v Xi'anu je bil končan leta 2005 ob času ICOMOS conference. Mavzolej-največji podzemni muzej na Kitajskem (7500m2) je prejel številne nagrade:

- »Chinese Top National Museum«
- »Chinese Museum of Excellence Exhibition«
- »Chinese Tourist Image«

Delovanje zaščitnega sistema v Han Yan Lingovem mavzoleju je ovrednotila konferenca Han Pisa Archaeological Museums and in Situ Conservation leta 2009.

Tehniko zaščite E! 1586 (arch-in-situ) sva uporabila tudi v predlogu prezentacije srednjeveškega muzeja v Ljubljani.

PROJEKT MESTNE OBČINE LJUBLJANA: GARAŽE POD TRŽNICO, 2008

Projekt garaže pod tržnico na Vodnikovem in Krekovem trgu se je začel z javnim natečajem leta 2008 s projektom podjetja Kombinat arhitekti projektiranje d.o.o. (projekt MOL) na celotnem področju nekdanjega frančiškanskega samostana z uvozno in izvozno rampo iz Krekovega trga ob Mahrovi hiši med dvojnim obzidjem srednjeveške Ljubljane. MOL je pričela s sanacijo kanalizacije na Kopitarjevi ulici z namenom nadaljevanja pod Krekovim trgom pred Mahrovo hišo na Vodnikov trg.

Nekdanji minister za kulturo Vasko Simoniti je leta 2008 sprejel odlok o začasni razglasitvi Plečnikovih tržnic za spomenik državnega pomena, vendar je njegova naslednica ministrica Majda Širca, februarja 2009 podpisala odlok o prenehanju njegove veljavnosti. Vlada je nato junija 2009 dela Jožeta Plečnika v Ljubljani razglasila za kulturne spomenike državnega pomena, tudi tržnico. Gradnji garažne hiše je glasno nasprotovala še civilna iniciativa Tržnice ne damo, vendar MOL Aarhuške konvencije ne priznava in se na proteste iniciative in posameznikov ne ozira.

Slika2: Na projekt MOL projeciran načrt Schemerla iz leta 1788 in arheološka dokumentacija barbakana.
Picture 2: Project MOL (Municipality) projected on the plan of Schemerl 1788 and archaeological survey of barbakan

ZAŠČITA IN PREDSTAVITEV ARHEOLOŠKE KULTURNE DEDIŠČINE SREDNJEVEŠKE LJUBLJANE

KRONOLOGIJA NAJINEGA DELA

1. SREDNJEVEŠKI MUZEJ V LJUBLJANI / MUZEJ VALVAZORJEVE LJUBLJANE, PREDLOG 2009

ARHIVSKA DOKUMENTACIJA

Prvi predlog srednjeveškega muzeja ob Kloštrskih vratih in Emone na Kongresnem trgu sva izdelala že pred arheološkim izkopom oktobra 2009. Namen idejne zasnove, ki sva jo predstavila v sredstvih javnega obveščanja in MOLu je bila ustavitev gradnje kanalizacijskega voda skozi ostaline srednjeveškega barbakana, Kloštrskih vrat in obzidja, kar nama je uspelo.

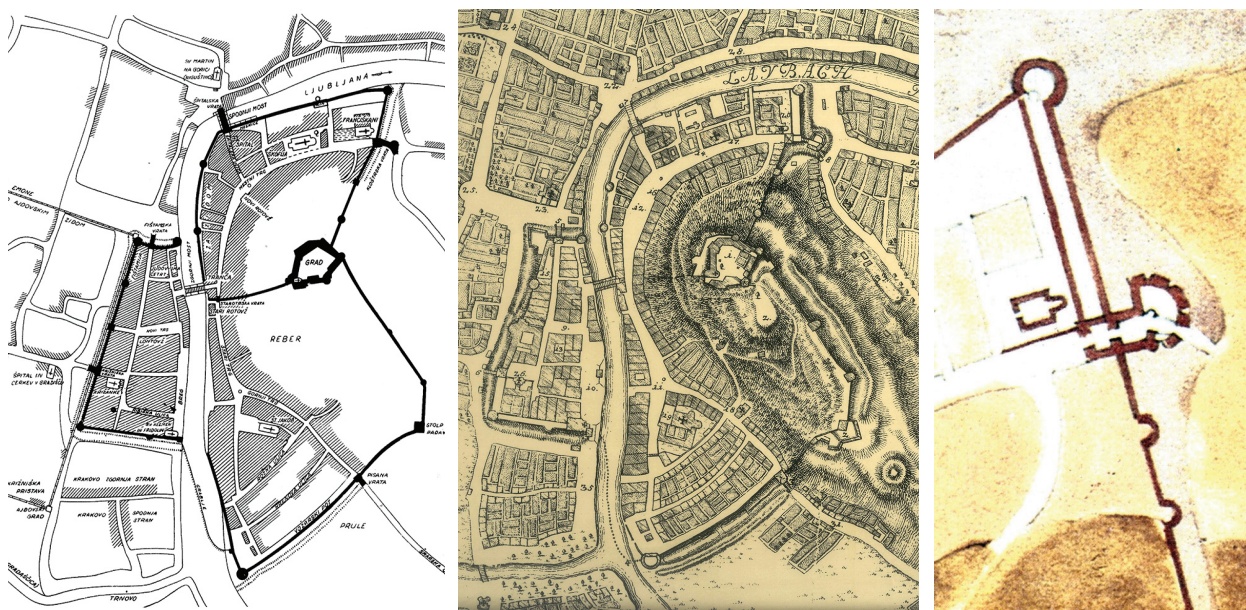
Osnova najinemu predlogu so bili zgodovinski viri omenjeni v knjigi Frančiškani v Ljubljani (avtorji Polikarp Brolih et al. Ljubljana 2000) in knjiga Ljubljana skozi stoletja (Branko Korošec 1991).

Izredno pomemben vir je tudi načrt frančiškanskega samostana in cerkve Marijinega vnebovzetja, ki ga je izdelal Schemerl leta 1788 za prezidavo v licej potem, ko so leta 1784 frančiškani zapustili samostan in je bila leta 1786 cerkev Marijinega vnebovzetja porušena. Licej so zaradi hudih poškodb po potresu leta 1895 porušili in ruševine odstranili, ostali pa so kletni prostori nekdanjega samostana, kar so potrdile tudi arheološke raziskave.

Slika 3: Načrt Schemerla 1788, samostan in temelji cerkve (iz knjige Frančiškani v Ljubljani)
Picture 3: Schemerl's plan of 1788, monastery and foundations of the church

Ljubljana je tudi v srednjem veku ležala na križišču trgovskih poti. Mesto Laibach (Luwigana), je nastalo ob Ljubljanici iz treh obzidanih naselbin pod Gradom: Starega in Mestnega trga na desnem bregu ter Novega trga na levem bregu reke. Že leta 1246 je dobilo mestne pravice.

Slika 4: Ljubljana med 1600 in 1700, Slika 5: Janez Dizma Florjančič 1744 detajl Slika 6: Vzhodno obzidje: Nicolo Angielini 1586
Picture 4: Ljubljana between 1600 and 1700; Picture 5: Janez Dizma Florjančič Ljubljana 1744; Picture 6: East City Wall Nicolo Angielini 1586

1. Podatki iz knjige " Francišskani v Ljubljani" avtorji Polikarp Brolih et al. Ljubljana 2000

Mestno obzidje, Kloštrska vrata in barbakan:

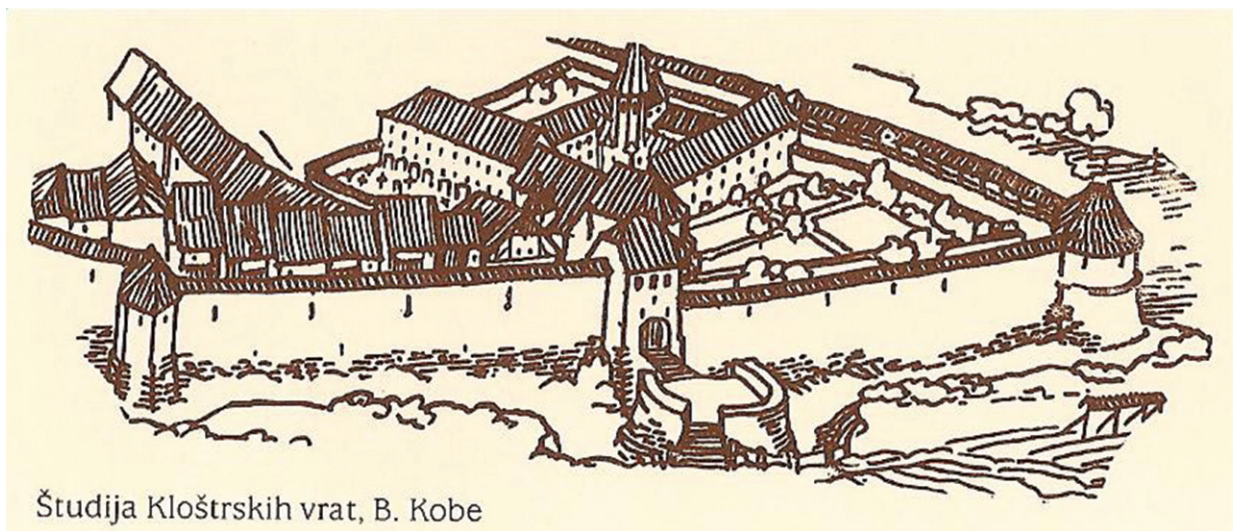
Mestno obzidje je omenjeno že leta 1243. Kloštrska vrata, imenovana po frančiškanskem samostanu, večnadstropna zgradba, v kateri je prebival stražnik, prikazuje Valvazorjeva skica in slika na steklo baročnega samostana in številni sodobni zemljevidi. Po l.1405, ko so se Turki prvič pojavili pred Ljubljano in po obleganju Celjskega grofa Ulrika II (1406-1456) so postavili bastijon ob Ljubljanici (1519) in dozidali dodatno obzidje proti Poljanam (1527), v letih 1527-1533 so postavili mogočni "Bastijon – barbakan utrdbo" in razširili obrambni jarek. Ob koncu 18. stoletja so podrli Kloštrska vrata in barbakan, leta 1816 pa zasuli obrambni jarek na Krekovem trgu.

2. Iz knjige Branko Korošec "Ljubljana skozi stoletja", 1991:

Fortifikacijski načrt Nicolo Angielini 1586, Janez Dizma Florjančič 1744, razmišljanja prof. B. Kobeta, skica, Ljubljana med 1600 in 1700.

ODKRITJE

Odkritje vzhodnega obrambnega sistema ob »Kloštrskih vratih« na Vodnikovem in Krekovem trgu za arheologe ni bilo nobeno presenečenje. Barbakan in Kloštrska vrata, samostan in cerkev Marijinega vnebovzeta so dokumentirani na številnih zemljevidih Ljubljane iz poznega srednjega veka in v arhivih Frančiškanov. S študijo frančiškanskega muzeja in vzhodnega obzidja se je ukvarjal že prof. Boris Kobe. Za zaščito barbakana in mestnih vrat je interveniral tudi arhitekt Miha Jazbinšek.

Slika 7: Študija Kloštrskih vrat B. Kobe
Picture 7: East City wall with City gate and barbican (B.Kobe)

Objava predloga srednjeveškega muzeja

Dne 12.11.2009 je bil v Delu, Pisma bralcev in odmevov, objavljen članek o predstavitvi podzemnega srednjeveškega obrambnega muzeja in muzeja Emone pod Kongresnim trgom:

“Glavni namen predlaganih projektov “podzemni muzej Emone” na Kongresnem trgu in “srednjeveškega muzeja” na Krekovem trgu, ki sva ju izdelala z arhitektom Kerševanom, je, da se prepreči postavitev kanalizacije in drugih podzemnih vodov skozi območje, namenjeno za predstavitev in situ, ki jo s svojim potekom po projektih, izdelanih pred arheološkimi raziskavami, onemogočajo. Po projektu na Kongresnem trgu je nameščen zbirni jašek v najožjem območju Emonskih vrat, kanalizacija pa poteka skozi arheološko območje najvišje kategorije, kar bo treba spremeniti, če se stroka odloči za prezentacijo izkopanin in situ. Spremeniti bo treba tudi potek kanalizacijskih cevi skozi arheološko območje na Krekovem trgu v že dograjeni zbirni jašek, ki pa sam po sebi ne moti prezentacije.

Projekt podzemnega srednjeveškega muzeja ne posega v projekt garaže pod tržnico in dogradnjo Mahrove hiše. Zato ga je treba obravnavati neodvisno kot predlog dopolnitve turističnega programa predstavitve srednjeveške Ljubljane v sklopu s še ohranjenim mestnim obzidjem ob žičnici in Ljubljanskim gradom.

Predlagani muzej omejujejo obodne stene in ga pokriva betonska plošča. Je nemoteč in nameščen v celoti pod sedanjo površino Vodnikovega in Krekovega trga. Podjetje IB- Program d.o.o. iz Domžal je izdelalo oceno stroškov za potrebna gradbena dela, ki znašajo 475.000 EUR brez DDV. Temu bi bilo potrebno dodati še predvidenih 200.000 EUR za muzejsko prezentacijo v sodelovanju z Mestnim muzejem.

Arheološka izkopavanja so izvedena do te stopnje, da je o načinu prezentacije in situ že mogoče razmišljati, seveda, če se za prezentacijo in situ odloči stroka.

Že v času izkopavanja na pomembnih arheoloških lokacijah je potrebno imeti vizijo o možnostih predstavitve "in situ". Ta se seveda med izkopavanjem spreminja in dopolnjuje, dokončna odločitev o predstavitvi pa sovpada z valorizacijo arheološkega izkopa, zato za predstavitev vizije projektov zaščite arheoloških ostankov v tem času ni prezgodaj.

Skice predlogov prezentacije in situ sva z arhitektom Kerševanom poslala Mestnemu muzeju, Ministrstvu za kulturo RS in Zavodu za varstvo kulturne dediščine. Pričakujeva obravnavo in komentar.

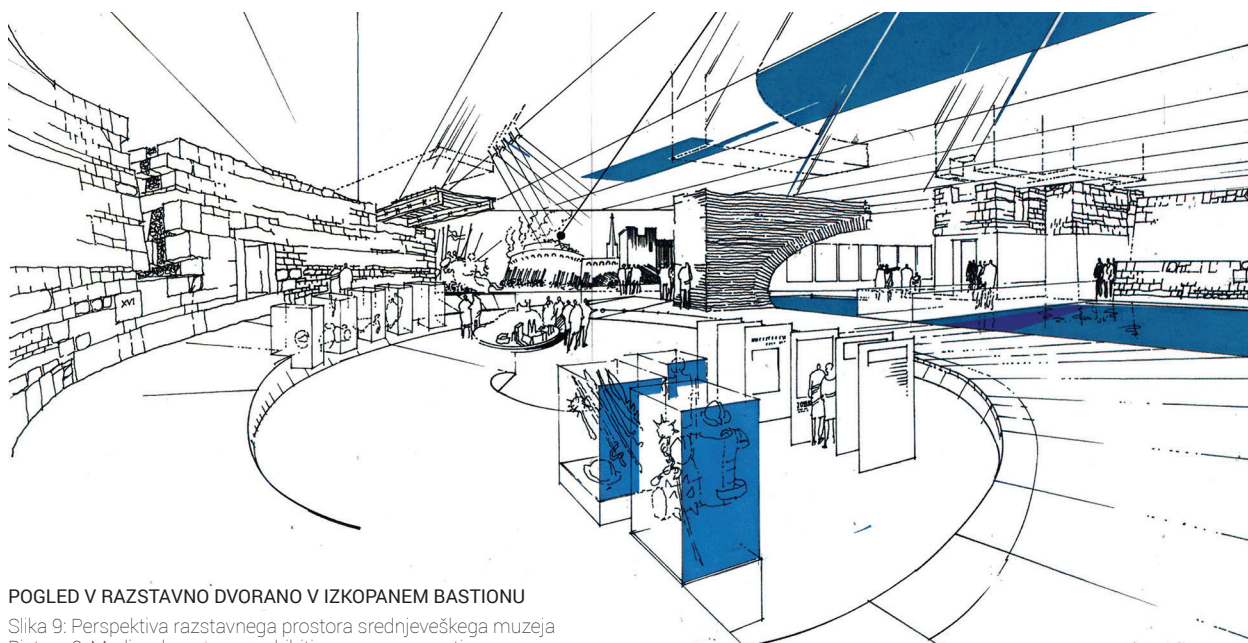
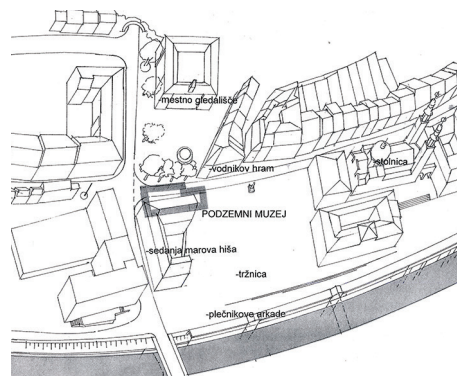
Milan Kovač, u.d.i.a., Ljubljana"

PREDSTAVITEV PROJEKTA MOL-u 19.12.2009:

Dne 19.12.2009 je MOL na najino pobudo sklical sestanek, na katerem sva avtorja predlogov "emonski podzemni muzej" in "srednjeveški obrambni muzej" na Krekovem trgu le te predstavila prisotnim: gospodu županu Zoranu Jankoviču, podžupanu Janezu Koželju, Jelki Pirkovič – ZVKDS, Borisu Vičiču – ZVKD Ljubljana, Vasji Butina- direktorici MU MOL, Blažu Peršinu in Martinu Horvatu - Mestni muzej, Samu Lozeju JP LPT, Darji Pungerčar in Urošu Grilcu – MOL MU OK, reprezentantom: MOL MU OUP, MOL MU SRPI, MOL MU OGD, MOL MU ORN ter arhitektom garaže pod Kongresnim in Vodnikovim trgom: Andreju Prelovšku, Gregorju Riharju in Mateju Hoeflerju (Kombinat arhitekti projektiranje d.o.o.).

Podžupan Janez Koželj je podprl oba projekta. Župan Zoran Jankovič je odobril projekt srednjeveškega muzeja in predlagal, da se muzej poveže s pokritim prehodom z žičnico na Grad, da se prilagodijo infrastrukturni vodi, projekt pa vnese v prostorske načrte. Za projekt podzemnega emonskega muzeja odločitve ni bilo.

Slika 8: Situacija
Picture 8: Location

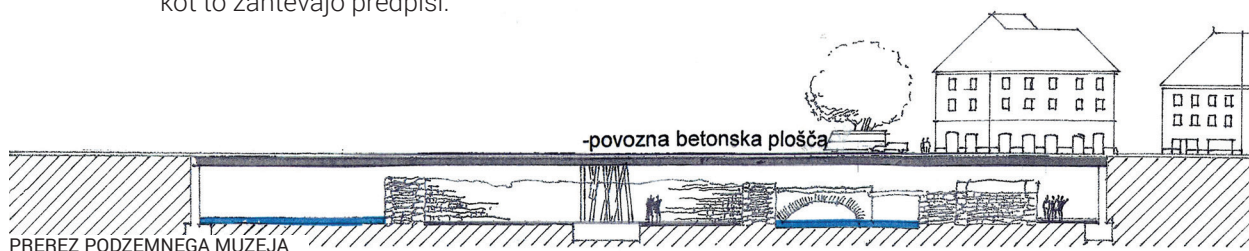

POGLED V RAZSTAVNO DVORANO V IZKOPANEM BASTIONU

Slika 9: Perspektiva razstavnega prostora srednjeveškega muzeja
Picture 9: Medieval museum, exhibition area, perspective

Bastijon, ki mu pravijo barbakan, je bila utrdba namenjena topovski obrambi mesta. Obodni zid barbakana omejuje prostor primeren za srednjeveški obrambni muzej, ki ga lahko dopolnimo s prostorom med dvojnim obzidjem od Kloštrskih vrat proti obrambnemu stolpu ob Ljubljani. Podzemni muzej je dobro varovana lokacija.

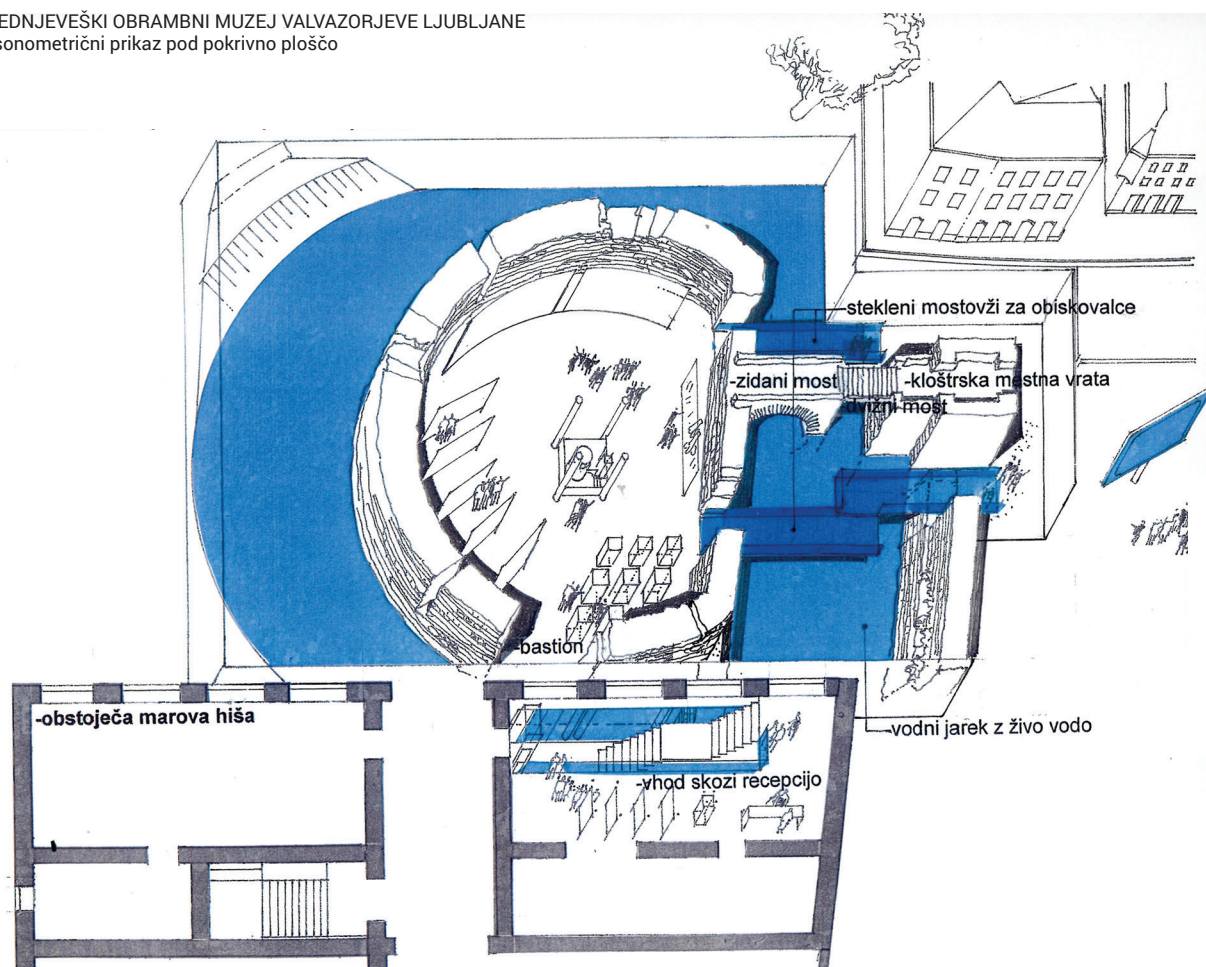
Dostopen je le skozi današnjo informacijsko pisarno MOL v Mahrovi hiši in zato muzej ne potrebuje dodatnega osebja. Dostop invalidnim in starejšim osebam omogočajo stopnice in dvigalo, kot to zahtevajo predpisi.

PREREZ PODZEMNEGA MUZEJA

Slika 10: Prerez muzeja 2009
Picture 10: Cross section through subterranean museum, 2009

SREDNJEVEŠKI OBRAMBNI MUZEJ VALVAZORJEVE LJUBLJANE
aksonometrični prikaz pod pokrivno ploščo

Slika 11: Aksonometrični pogled, 2009
Picture 11: Subterranean museum, axiometric view, 2009

Mojca Pišek, Dnevnik, 22. Januarja 2010, Srednjeveška Ljubljana in situ, je zapisala:

"Že decembra je Kovač skupaj z arhitektom Petrom Kerševanom na Mestni občini Ljubljana (MOL) predstavil predlog, da se izkopani ostanki obzidja, Kloštrskih vrat in bastjona (trdnjave, ki je služila za zaščito mesta pred Turki) pri tržnici ohranijo in predstavijo na mestu najdbe, in situ". Vhod v muzej bi bil iz turističnega urada Ljubljane v Mahrovi hiši, na 250m2 površine bi bila predstavljena maketa Valvasorjeve Ljubljane z obrambnim sistemom, vpadi Turkov, orožjem in opremo oblegancev, predmete pa bi dopolnjevala moderna muzejska tehnologija.

Rekonstrukcija arhitekture mogočnega obrambnega sistema bi se predstavila virtualno, muzejsko predstavitev pa bi dopolnjeval sprehod skozi substrukcijo kloštrskih vrat mimo obokanega mostu, pod katerim bi s simulacijo predstavili tudi tedanji tok Ljubljanice okoli obzidja. Na županov predlog, da se iz muzeja do vzpenjače naredi podzemni prehod in se ga poveže z gradom, bosta avtorja projekta prihodnji mesec na MOL predstavila predlog vremensko zaščitene komunikacije, ki poteka po nekdanjem obrambnem jarku ob še ohranjenem mestnem obzidju na katerega so naslonjene zgradbe ob Krekovem trgu."

ARHEOLOŠKA IZKOPAVANJA NA KREKOVEM IN VODNIKOVEM TRGU

Arheologe in javnost je presenetila izredno dobra ohranjenost ostalin Bastijona- barbakana, Kloštrskih vrat, obzidja in dvignega mostu.

Slika 12: Izkopavanja: Kloštrska vrata, dvigni most (foto: M. Kovač)
Picture 12: Excavations: City gate, defence bridge

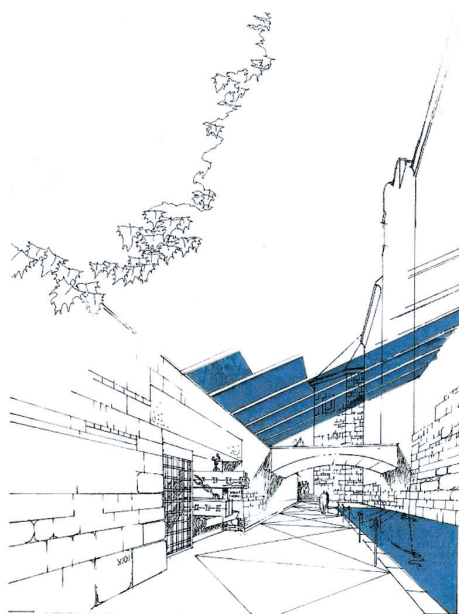

Slika 13: Izkopavanja: barbakan (foto: M.Kovač)
Picture 13: Excavations: barbican

DOPOLNILO PROJEKTA: POVEZAVA S POSTAJO ŽIČNICE IN PREZENTACIJA OBZIDJA

Po odločitvi o realizaciji predloga podzemnega srednjeveškega obrambnega muzeja sva na željo gospoda župana izdelala dopolnitev projekta, povezavo s spodnjo postajo žičnice na grad po obrambnem jarku ob mestnem obzidju. Dostop do žičnice straješim in invalidnim osebam omogoča stopniščno dvigalo.

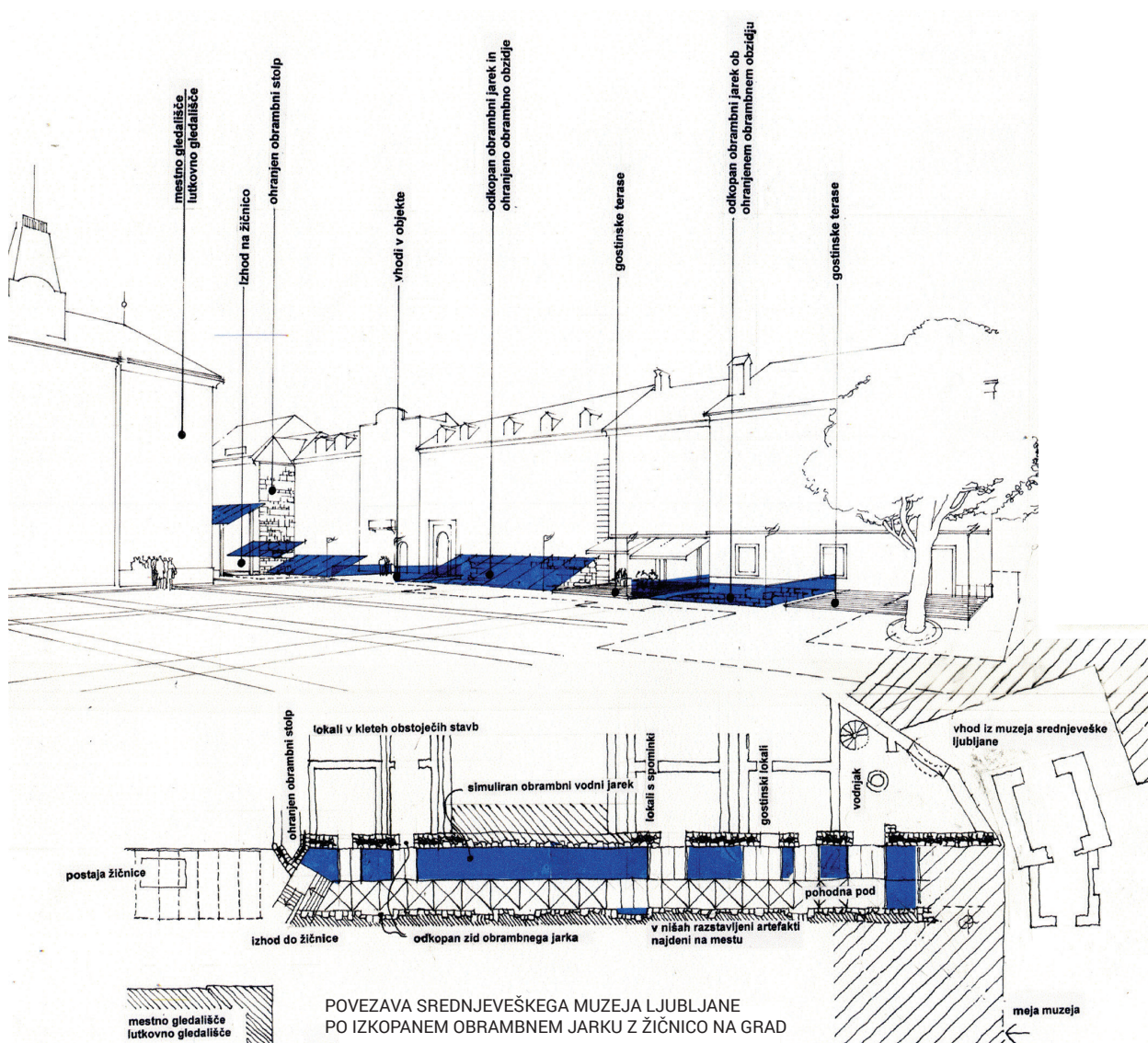
Pogled v prehod srednjeveškega muzeja po odkopanem obrambnem vodnem jarku do vstopa na žičnico na grad med obrambnimi zidovi mesta.

Slika 14: Ob obzidju povezava med muzejem in žičnico
Picture 14: Connection between museum and cable-railway to the Castle

Slika 15: Vhod v muzej RKC
Picture 15: Reconstructed city wall, entrance to the museum RKC

Slika 16: Ob obzidju Krekov trg
Picture 16: Reconstructed City wall, Krekov Square

Povezava srednjeveškega muzeja Ljubljane po izkopanem obrambnem jarku z žičnico na Grad.

Opozorila sva tudi na potrebo sanacije še vidnih ostankov obzidja na grajskem hribu ob žičnici, ki je upodobljen na veduti Ljubljane Andreja Herrleina leta 1798:

Slika 17: Andrej Herrlein, Veduta Ljubljane 1798 obzidje do gradu
Picture 17: East City wall connecting the City with the Castle, painting Andrej Herlin 1788

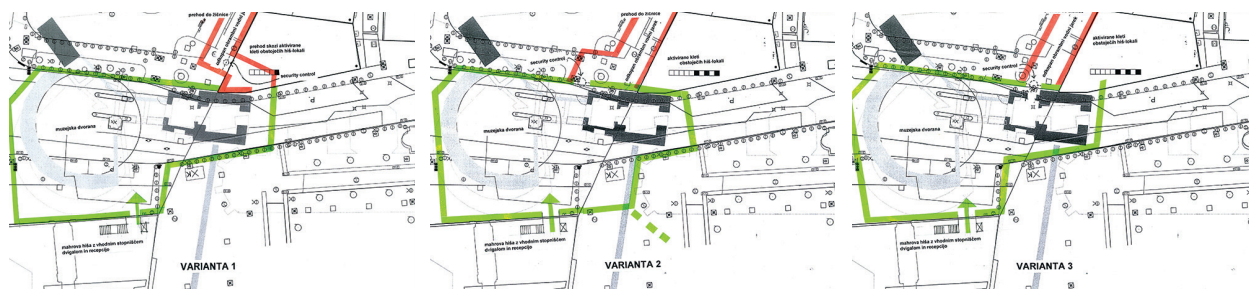
ŠTUDIJA POVEZAVE MED SREDNJEVEŠKIM MUZEJEM IN REKONSTRUIRANIM JARKOM OB OBZIDJU DO ŽIČNICE NA GRAD (KORENINSKI SISTEM PLATANE - *Platanus occidentalis*)

Bližina temeljev Kloštrskih vrat do platan in gostilne Vodnikovega hrama je po prejemu arheološke dokumentacije dne 26.1.2010 zahtevala detajlno študijo, da se platane ne poškodujejo in omogoči nemoten prehod.

Slika 18: *Platanus occidentalis*

Po strokovni literaturi ima platana (*Platanus occidentalis*) površinski koreninski sistem, ki sega do 120 cm, največ 190cm globine, a se razteza kot krošnja (do 22m v diametru). (Google: How deep is the root system of a Sycamore tree (*Platanus occidentalis*), kar omogoča tunnelsko povezavo pod koreninskim sistemom med platanama ali med platano in gostilno Vodnikov hram.

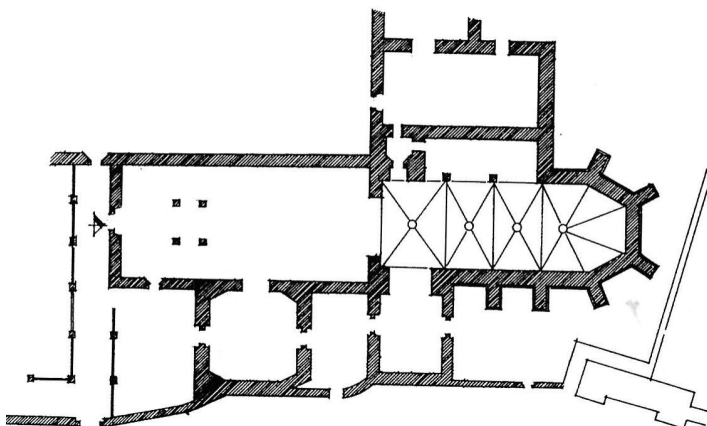
Slika 19: Alternative povezave med muzejem in potjo ob obzidja

Picture 19: Alternative connections between museum and walkway by reconstructed city wall

FRANČIŠKANSKA CERKEV MARIJINEGA VNEBOVZETJA IN DOPOLNJEN PREDLOG SREDNJEVEŠKEGA MUZEJA

Arheologi so nadaljevali z izkopavanji ostalin cerkve Marijinega vnebovzetja. Sledila sva delu arheologov in v času izkopavanj in z novimi dognanji dopolnila projekt podzemnega muzeja, ga povezala s substrukcijo frančiškanske cerkve z Auerspergovo grobnico in kostnico, ta del projekta pa dopolnila z meditacijsko kapelo.

Razmišljanja v projektu predstavljena javnosti in MOL-u v juliju 2010 sovpadajo tudi z vsebino Kulturnovarstvenega soglasja z dne 8.12.2015.

Slika 20: Cerkev Marijinega vnebovzetja po Schemmerlu
Picture 20: Plan of the Franciscan church (Schemerl 1788)

Podatki o cerkvi Marijinega vnebovzetja, dostopni pred arheološkim izkopavanjem, (osnova najinega razmišljanja in prvih skic projekta), iz knjige " Frančiškani v Ljubljani", Ljubljana 2000

- 1073(?) predhodnica cerkve Marijinega vnebovzetja, cerkev sv. Filipa (Valvasor?)
- 1233: naselitev frančiškanov v Ljubljani
- 1367: požar upepeli samostan in cerkev
- 1382: (1387) požar uniči cerkev (Valvasor)
- 1403-1412: pozidajo cerkev Marijinega vnebovzetja
- 1482: Viljem Auersperg postane deželni glavar, mecen in donator frančiškanov,
- 1629: požar močno poškoduje samostan in cerkev, obnova traja do 1647, novogradnja do časa Valvazorja
- 1660: ilustracije Valvazorja
- 1716: zunanost cerkve dobi baročno obliko
- 1784: frančiškani zapustijo samostan
- 1786: porušijo cerkev
- 1788: načrt J- Schemerla samostana in cerkve

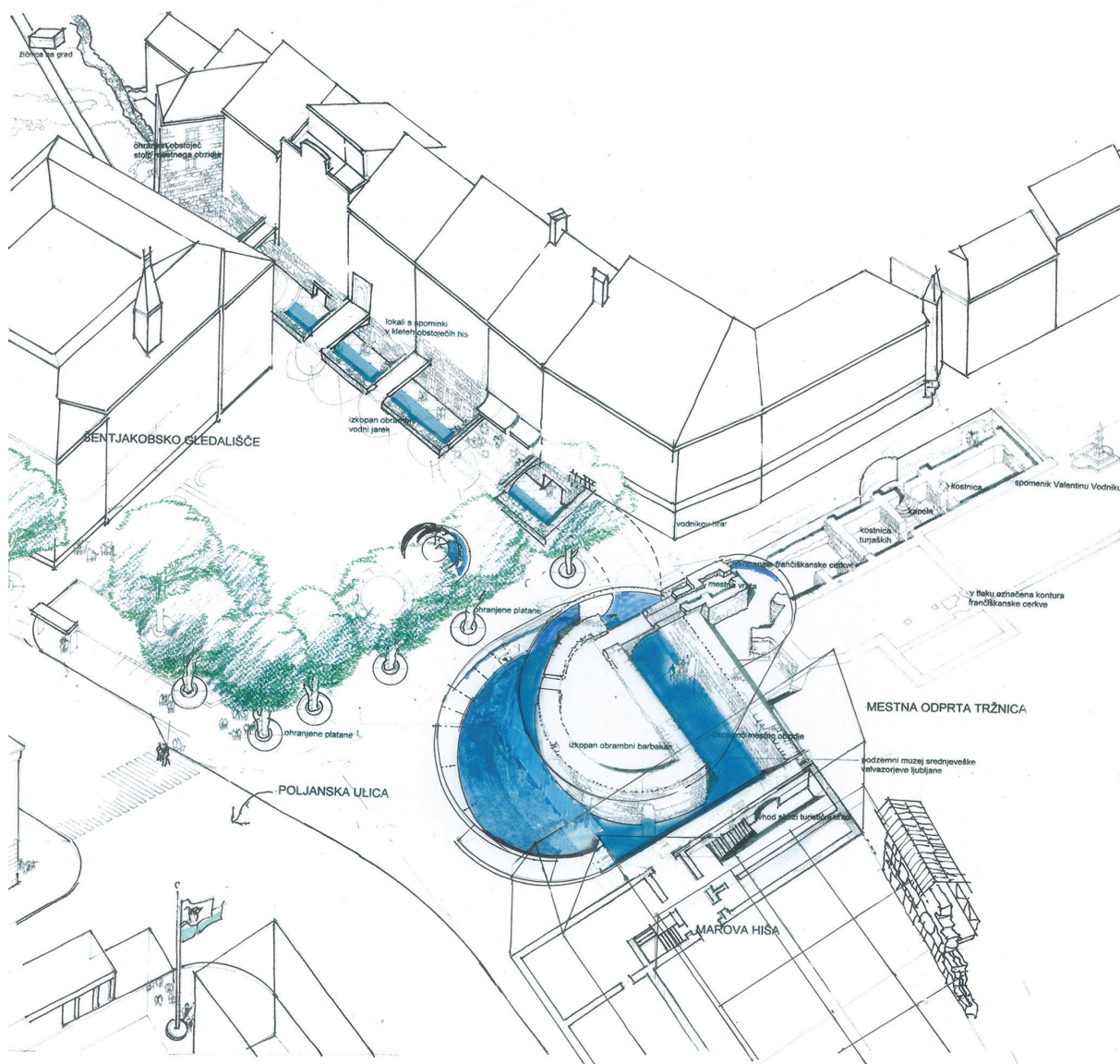

Slika 21: Arheološka izkopavanja: kostnica (arhiv M.Kovač)
Picture 21: Archaeological excavations: medieval ossuary

Dopolnjen predlog srednjeveškega muzeja s povezavo na žičnico in prezentacijo ostalin cerkve Marijinega vnebovzvetja z meditacijsko kapelo, Auerspergovo grobnico in kostnico, julij 2010

Slika 22: Prerez skozi barbakan in ostanke cerkve Marijinega vnebovzvetja
Picture 22: Cross section through barbacane and remains of the franciscan church

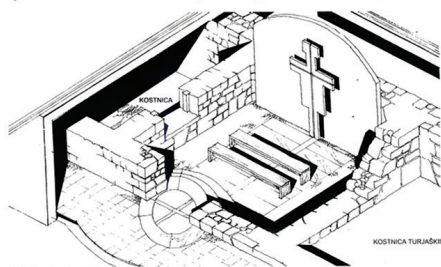

Slika 23: Dopolnitev srednjeveškega muzeja 2009-2013
Picture 23: Additions to the proposed subterranean museum 2009-2013

PREDLOG ZA DOPOLNITEV PODZEMNEGA MUZEJA SREDNJEVEŠKE LJUBLJANE

Pravica do groba

Zaradi načrtovane garaže pod tržnico je po načrtih Mestne občine Ljubljana potrebno preusmeriti potek kanalizacije, ki naj bi potekala pod cesto skozi ruševine cerkve nekdanjega frančiškanskega (op. ur. gre za minoritske redovnike) samostana, skozi obzidje srednjeveške Ljubljane in trdnjavo »barbakan«. Arheologi so v decembru 2009 odkopali mestna, t. i. Kloštrska vrata, most in trdnjavo »barbakan«, v letošnjem letu pa še polovico cerkvene ladje s kapelama, kjer so našli na množično grobišče prebivalcev srednjeveške Ljubljane in grobnico Turjaških.

Načrt kapele ob kostnici

Valvazor pripoveduje, da je bila že leta 1073 na tem mestu postavljena

Načrt frančiškanske cerkve s temelji in grobnicami stranskih kapel iz

ski grad, ki sva jo predlagatelja namestila ob sedaj zakopanem obzidju na Krekovem trgu.

Odkop dela ladje frančiškanske cerkve z grobnicami, kjer so našli svoj mir številni prebivalci srednjeveške Ljubljane, pa seveda omogoča dopolnitev podzemnega muzeja. Kar so do sedaj odkopali arheologi, ne posega v prostor, ki ga namerava občina Ljubljana izrabiti za podzemno garažo pod tržnico. Je zunaj načrtovanega območja, najti je treba le rešitev za potek rekonstrukcije kanalizacije.

Ohranitev kostnice in situ

Zakaj ohranitev kostnic srednjeveških prebivalcev Ljubljane *in situ*, se pravi na kraju? O ohranitvi kostnih ostankov *in situ* govori Unescova

Slika 24: Kopija dela članka 18.7.2010

Picture 24: Newspaper cut, "right to own tomb"

Iz članka Pravica do groba, Kovač-Kerševan v Družini 18.7.2010:

"... Najdišče srednjeveških Ljubljančanov ni presenečenje. Še pred izkopom je bilo arheologom znano, kaj lahko pričakujejo. Načrt frančiškanske cerkve s temelji in grobnicami stranskih kapel je izdelal Schemerl 1788, po izmerah ruševin, dve leti po tem, ko so cerkev porušili. O najdbi kostnih ostankov z ohranjenimi predmeti v slovenskih časopisih ni bilo kaj dosti zapisanega, o tem pa je poročal National Geographic. Kaj bodo storili z množico odkritih okostij, tudi otroških, se ne ve. Odkop dela ladje frančiškanske cerkve z grobnicami, pa seveda omogoča dopolnitev podzemnega muzeja. O ohranitvi kostnih ostankov in situ govori UNESCOva konvencija o svetovni dediščini 1972 (člen 1), kakor tudi konvencije ICOMOSa, ki jih je podpisala tudi Slovenija. Predlagateljka želiva, da se ohrani tudi kostnica. Grob pokojnika je zadnja lastnina, ki mu je nihče ne sme vzeti.

Avtorja dopolnilnega projekta srednjeveške Ljubljane predlagava poleg ohranitve kostnic tudi predstavitev zgodovine frančiškanskega samostana in samostanske cerkve od Kloštrskih vrat do grobnice Turjaških in kostnice, ki bo dopolnila predstavitev vojaške obrambne tehnike s prikazom duhovnega srednjeveškega življenja v Ljubljani."

MNENJA O PROJEKTIH ZAŠČITE IN PREDSTAVITEV ARHEOLOŠKIH IZKOPANIN NA VODNIKOVEM IN KREKOVEM TRGU

Pobude za realizacijo projektov:

- koliščarjev na Špici
- podzemni muzej Emone
- srednjeveški obrambni muzej

sva predstavila v marcu 2010 Svetu SAZU za kulturo in identiteto prostora Slovenije, ki je vse tri projekte podprl.

20. aprila 2010 so pobudo za ohranitev kulturne dediščine na Vodnikovem trgu na Nacionalni svet za kulturo naslovili med drugim izr.prof.dr. Milček Komelj, predsednik Slovenske matice in prof. Janez Koželj, podžupan MOL.

PLAGIAT NAJINEGA IDEJNEGA PROJEKTA

Potem ko je najin projekt ob predstavitvi 17.12.2009 odobril gospod župan, je tudi gospod Janez Koželj dne 30.11.2010 Odboru za kulturo potrdil, da se "za robove, ki so arheološko zanimivi" MOL že dogovarja z gospodom arhitektom Kerševanom, kako vključiti to v projekt garaže. Skratka, z izgradnjo garaž bi lahko, kot rečeno, tudi arheološko dediščino prezentirali, v obliki nekega takega muzeja srednjeveške Ljubljane, ki danes manjka v ponudbi, ki ga tudi ni. "(magnetogram)

Z delom sva nadaljevala, ko naju je presenetil zapis MOL- a (Darja Lesjak) o projektu v sredstvih javnega obveščanja (december 2011) :

"2.2.2. Projektna in druga dokumentacija

idejna zasnova predstavitve arheoloških ostalin fortifikacijskega dela, Kombinat arhitekti projektiranje d.o.o., Rimska cesta 22, Ljubljana v sodelovanju z Muzejem in galerijami mesta Ljubljane, Gosposka 15, Ljubljana, junij 2011 (potrdil jo je podžupan MOL, prof. Koželj, ZVKD OE Ljubljana ter Mestni muzej in galerije mesta Ljubljana)".- citat iz poročila Darje Lesjak

Po obširnem delu, ki sva ga vložila v projekt in pozitivnem sprejemu najin角度, naju je novica presenetila.

"Dne 21.3.2012 sva si projekt Kombinata arhitekti projektiranje d.o.o. ogledala na Upravni enoti in presenečena ugotovila, da gre za kopijo idejnega projekta, ki sva ga 17.12.2009 predstavila gospodu županu, MOLu, ZVKDS, Mestnemu muzeju in Kombinat arhitektom. Od najinega projekta se je razlikoval le po podpisu in pripombi " Copyright Kombinat arhitekti", je Kovač zapisal dne 21.3.2012 v elektronskem sporočilu gospodu Koželju, ki pa na sporočilo ni odgovoril.

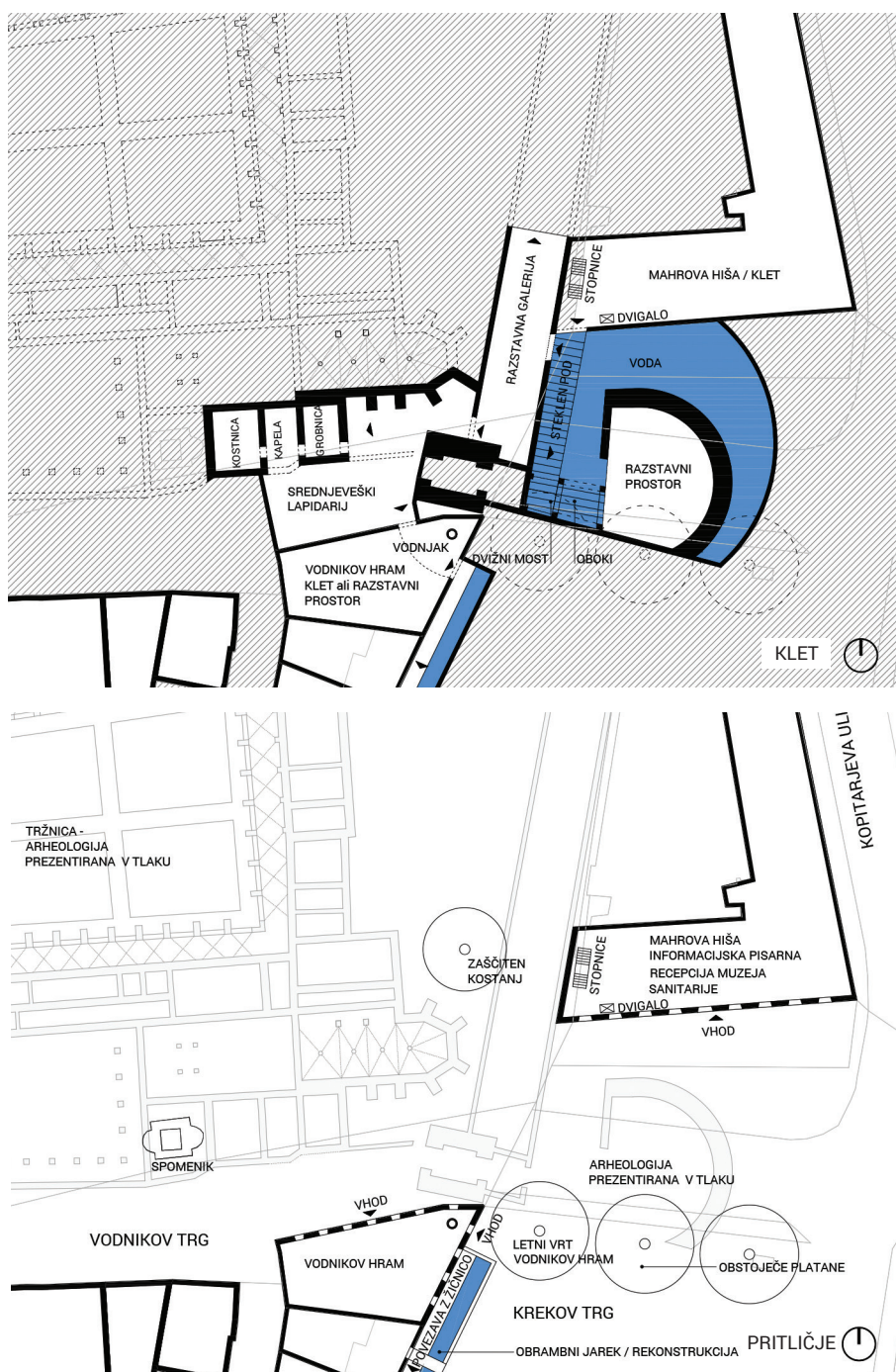
Zato je Kovač dne 27.10.2012 v Delu ponovno opomnil: *"Prav gotovo je gospod župan prezrl, da gre za identičen projekt. Zato ponovno prosiva, da se oba projekta javno razgrneta in da se ugotovi, ali gre za plagiat - odtujeno intelektualno lastnino, kar bi bilo ne samo nesprejemljivo, temveč tudi kaznivo dejanje."* Tudi na ta dopis odgovora ni bilo.

Projekt garaže ni dobil gradbenega dovoljenja, srednjeveške ostaline pod Krekovim trgom so zasuli.

IDEJNI PROJEKT 2009 - PRILAGOJEN ARHEOLOŠKI DOKUMENTACIJI

Podzemni obrambni muzej na lokaciji utrdbe - barbakana, Kloštrskih vrat in obzidja, je samoumeven, saj je bila utrdba, zgrajena med leti 1527-1533 vse do 18.stoletja, ko utrdbo podrejo in leta 1816 zasujejo obrambni jarek, važen element obrambe mesta. Betonska plošča nad arheološkimi ostanki, varuje muzej in omogoča umetno razsvetljavo, s svetlobnimi efekti in moderno muzejsko tehnologijo. Vhod v muzej skozi informacijsko pisarno v pritličju Mahrove hiše omogoča sprejemno pisarno in prodajo muzejske literature ter nemoten dostop do muzeja tudi za invalide goste.

Predlog, ki sva ga dne 17.12.2009 predstavila MOLu, sva izdelala pred arheološkim izkopom. Zaradi odstopanja dejanskega stanja od srednjeveške dokumentacije sva predlog prilagodila dejanskemu stanju na podlagi arheološke dokumentacije :

Slika 25/1. 25/2 : Idejni projekt december 2009 prilagojen dejanskemu stanju po dokumentaciji arheoloških izkopavanj 2010
 Picture 25/1. 25/2 : Proposal of subterranean museum 2009 adjusted to the documentation of archaeological survey 2010

2. SREDNJEVEŠKI MUZEJ, PREDSTAVITEV IN ZAŠČITA VZHODNEGA MESTNEGA OBZIDJA, PREDLOG 2015

KULTURNOVARSTVENI POGOJI 8.12.2015 - GARAŽA POD TRŽNICO IN DOGRADNJA MAHROVE HIŠE

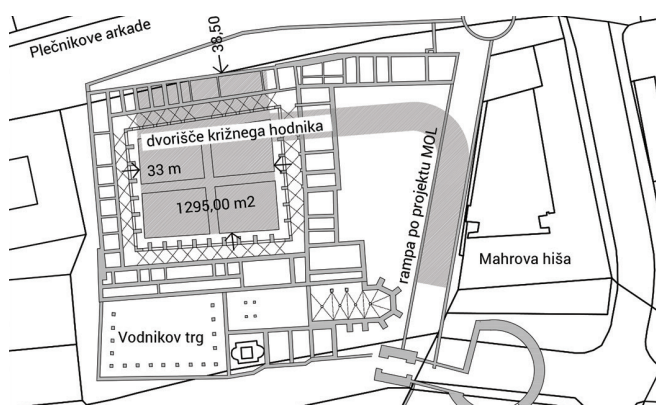
MOL (Kombinat arhitekti d.o.o.) je v prošnji za Kulturnovarstvene pogoje naslovljeno na ZVKDS, dne 15.11.2015 opustil gradnjo srednjeveškega muzeja. Nadomestil ga je z idejnim projektom arheološkega centra, katerega središče je barbakan preko katerega je, do vhoda v rampo pri Mahrovi hiši, nameščena delna plošča. Ugatavlja, da je arheološki center dostopen s stopniščem brez dvigala iz Krekovega trga med obstoječima platanama. Ranjen površinski koreninski sistem obeh dreves, z odstranitvijo zaradi stopnišča, ogroža obstoj platan. Predprostor za recepcijo s prodajo vstopnic in prodajo reklamnega materiala pred vhodom v razstavne prostore ni. Manjkajo tudi sanitarije. Dostop ni omogočen invalidnim osebam. Povezava z žičnico na grad je opuščena, prav tako prezentacija arheoloških ostalin frančiškanske cerkve. O gradnji srednjeveškega muzeja v Ljubljani MOL ne razmišlja več, kar je velika škoda tudi za turistično ponudbo Ljubljane.

Na podlagi vloge z dne 6.11.2015 s priloženo idejno zasnovo za gradnjo garaže pod tržnico na Vodnikovem trgu in arheološkega centra na območju barbakana na Krekovem trgu je Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območna enota Ljubljana (ZVKDS), dne 8.12.2015 izdal KULTURNOVARSTVENE POGOJE.

Velikost garaže pod tržnico

V pogojih je navedeno, "da je podzemno parkirno hišo mogoče graditi v območju dvorišča križnega hodnika nekdanjega samostana ter na območju severnega trakta, ki se lahko odstrani, razen če predhodne arheološke raziskave potrdijo, da so ostaline tudi na teh območjih dobro ohranjene. Odstrani se lahko le del vzhodnega trakta samostana v minimalnem obsegu, ki je potreben za izvedbo uvozno-izvozne rampe v garažo ter del notranjega srednjeveškega obzidja, ki ga je potrebno ohraniti v čim večjem možnem obsegu. Ostalin zidanih struktur na območju zahodnega, vzhodnega in južnega dela obravnavanega območja ni mogoče odstraniti, pač pa se v primeru, da so predmet predhodnih raziskav, prezentirajo na kraju samem (in situ). Zahodna in južna meja gradbišča oziroma parkirne hiše naj se uskladi tako, da se zahodni in južni trakt križnega hodnika arhitekturnih ostalin ohrani nedotaknjen."

Za gradnjo garaže je na razpolago na območju dvorišča križnega hodnika in pogojnega območja severnega trakta skupaj 1270m². V vsaki etaži je potrebna rampa (2,40 m višinske razlike, dolžine 21 metrov in širine 5,00 m), kar znaša 105m²/ na etažo. Za parkirišče ostane torej le bruto 1165 m²/ etažo, prostor za 50 parkirišč. **V planiranih štirih etažah je prostora le za 200 avtomobilov.**

Slika 26: Dovoljena gradnja po Kulturnovarstvenih pogojih 8.12.2015
Picture 26: Permitted location for subterranean garage according to the Conditions of ZVKDS, dated 8 December 2015

Tudi iz tehničnih razlogov garaža pod tržnico ni primerna. Predvidene štiri etaže garaž segajo skoraj štiri metre pod gladino Ljubljanice, garaža tvori jez, ki usmerja tok podtalne vode proti z zakonom zaščenim zgradbam, kar povzroča izpiranje temeljev, kar je bilo zabeleženo pri sanaciji Plečnikovih arkad le deset let po gradnji.

Zaščita in prezentacija kulturne dediščine "in-situ (tam kjer je)"

Nadalje iz Kulturnovarstvenih pogojev sledi: "Pri valorizaciji je ZVKDS upošteval tudi temeljni mednarodni dokument varovanja arheološke dediščine- Evropsko konvencijo o varstvu arheološke dediščine (Maltešla konvencija), ki v 4.členu navaja, da je potrebno arheološko dediščino varovati in da je arheološka dediščina zavarovana in vzdrževana, in to, če je le mogoče, tam kjer je (in situ)."

Prepovedan je torej kakršenkoli poseg v arheološko/arhitekturno dediščino, sprememba, njena odstranitev ali uničenje.

iEmona in "iSrednji vek"

Izkopavanja in odstranitev izkopanin na pričakovanem izrednem arheološkem območju ob severni vpadnici ob mestnih vratih Emone, je takratna Ministrica za kulturo Majda Širca dovolila istočasno, še pred valorizacijo arheoloških najdb. Izkopanine in situ so odstranili, prezentacijo in situ je nadomestil projekt iEmona, ki naj bi dobil leta 2012 celo prestižno arhitekturno mednarodno nagrado mesta Gubbio, podeljeno "za renovacijo Kongresnega trga in revitalizacijo arheoloških parkov". Kot smo izvedeli iz časopisnih člankov naj bi bila nagrada podeljena predvsem za prezentacijo "iEmone", realizirana proti vsem predpisom ICOMOSa in italijanske zakonodaje za zaščito kulturne dediščine.

Problematika zaščite izkopanin Emone pod Kongresnim trgom in območja srednjeveškega samostana pod tlakom tržnice se drastično razlikujeta. Z odlokom ministrice se je pod Kongresnim trgom odstranila kulturna dediščina Rimljanov, arheološke ostanke samostana pod Tržnico pa varujejo Kulturnovarstveni pogoji.

Odstranitev ostankov frančiškanskega samostana ni dovoljena in s tem pade tudi projekt "iSrednji vek", substitut prezentacije in situ, ki bi MOLu omogočil širitev območja za garažo.

Gradnja pod arheološkimi ostalinami

Iz kulturnovarstvenih pogojev sledi, da je *"gradnjo parkirne hiše mogoče izvesti pod arheološkimi ostalinami, v kolikor se hkrati zagotovi njihova ohranitev in prezentacija in situ."*

Teren pod temelji frančiškanskega samostana ni kompaktna skala, temveč prodat nasip ob tisočletnem toku Ljubljanice. Tehnično je gradnja pod temelji samostana seveda izvedljiva, saj se gradijo tuneli podzemnih metrojev v vseh mogočih terenih, celo pod rečnimi strugami. Vsekakor pa gre za tehnologijo gradnje, ki jo MOL ne more financirati, še manj pa to dovoljuje ekonomija cene parkirnega prostora, o kateri bi morala razmišljati MOL, saj gre za finančna sredstva davkoplačevalcev.

Potreben je razmislek. Željena je participacija občanov

Problemi niso zanemarljivi. Do sedaj znašajo stroški za garažo pod tržnico po sporočilu MOL tri milijone evrov (od tega 1.800.000 evrov samo za do sedaj izvedeno in neuporabno projektno dokumentacijo), kar znaša 14.200 EUR/ parkirno mesto. Dodatni stroški ponovnega projektiranja, arheoloških raziskav in gradnje ne bodo cenejša od gradnje pod Kongresnim trgom.

Čas je za razmislek in opustitev namere gradnje garaž pod tržnico. Če parkirna mesta pri tržnici v resnici potrebujemo (parkirišča v bližnji že zgrajeni garaži niso zapolnjena), se poišče boljša predvsem pa veliko cenejša alternativa pod grajskem hribom. Izkušnje pri gradnji tunela v Ljubljani seveda ne zadostujejo. A kolikor veva, geoloških raziskav za morebitno gradnjo garaž pod hribom, vključno temu, da je projekt ljubljanskih arhitektov star že vsaj desetletje, ni bilo.

Željena je participacija občanov pri odločitvi o dolgoročnih posledicah planiranja v starem mestnem jedru v skladu z Aarhuško konvencijo (participacija lokalne skupnosti v projektih občine), ki jo je že leta 2000 ratificiral Državni zbor, a se žal, vsaj v Ljubljani ne izvaja.

Ljubljana, marec 2016

Milan Kovač u.d.i.a in Peter Kerševan u.d.i.a.

Z upoštevanjem kulturnovarstvenih pogojev garaža pod tržnico ni ekološko in finančno sprejemljiva, saj bi stroški za parkirno mesto z že porabljenimi sredstvi 14.200 EUR/ parkirišče, še pred pričetkom projektiranja ter stroški gradnje v primerjavi z enostavnejšo gradnjo na Kongresnem trgu, dosegli skoraj 50.000 EUR za parkirišče in to iz žepov občanov, kar ni sprejemljivo. V primerjavi z gradnjo v hribino je bil strošek za parkirno mesto pod gradom v Salzburgu 16.000 EUR (podatek občine Salzburg).

KAJ SE SKRIVA POD TLAKOM TRŽNICE?

(Iz knjige "Frančiškani v Ljubljani")

Valvazor pravi, da so Frančiškani reda manjših bratov prispeli v Ljubljano že v času Frančiškovega življenja, prav gotovo pa med letom 1230 in 1242. Kronist Faidiga pravi, da je bil samostan pozidan leta 1233, najstarejša dokumentirana prisotnost frančiškanov Ljubljani ima letnico 1242, samostan pa je prvič omenjen leta 1269. Leta 1382 je samostan pogorel. Samostan so za silo popravili, a je še nadalje propadal. V križnem hodniku so l. 1431 postavili kapelo sv. Janeza. Leta 1482 je upravitelj samostana deželni glavar Auesperg prosil cesarja Friderika III, da dodeli samostan frančiškanskemu redu observantov. Po prihodu observantov 1491 so si ti pridobili pravico podeljevanja odpustkov in si tako pridobili sredstva za obnovo samostana in cerkve. Obdobje protestantizma je tudi obdobje propadanja samostana. 1564. leta se v del samostana namesti orožarna, nato pa še cesarski špital. Leta 1583 naseli samostan red minoritov, samostan pa se leta 1596 razdeli med frančiškane in oskrbovance špitala, ki dobijo v uporabo tudi del kleti, frančiškanom pa dodelijo križni in zgornji hodnik, vodnjak, cerkev in pokopališče. Leta 1612 se iz samostana izseli cesarski špital, cesar pa prispeva sredstva za popravilo samostana in zvonika.

Leta 1615 postane ljubljanski samostan središče frančiškanskih samostanov na Kranjskem, leta 1674 se prične obnova samostana, trakt ob pokopališču je končan 1686, dogradnja novega trakta 1688 na vrtu samostana, pokritega hodnika ob pokopališču pa 1703. leta. Leta 1699 dobi samostan v trajno uporabo prostor med samostanom in obzidjem. Zaradi povečanja števila bratov se v letih 1733 -1735 nadaljuje dogradnja in samostan se dvigne še za eno nadstropje. Leta 1784 cesar Jožef II samostan ukine, frančiškane pa preseli na lokacijo ob današnjem Prešernovem trgu.

Samostan je dokumentiral Schemerl leta 1788. Leta 1895 poškoduje zgradbe potres tako močno, da jih je potrebno podreti. Samostan in cerkev obsegata obdobje romanike, gotike in baroka.

Grobnice:

Leta je 1439 omenjena prva grobnica družine Wernburger v samostanu, leta 1446 pa Andrej von der Duer, leta 1654 so zgradili grobnico družine Auersperg, pa tudi druge grobnice plemiških družin iz Kranjskega in bogatih meščanov ob različnih oltarjih in zunaj cerkve. V samostanu so dokumentirane grobnice družin Thurn, Barbo-Waxenstein, Possarelli, Paradeiser, Perizhofen, Lazarini, Gall, Marenyi, Taufferer, Grimšič, Moscon, Liechtenberg, Scherenburg, Apfalterer, Ruesenstein, knjigoveza Janeza Weberja, in deželnega vicedoma Oktavija Panizola. Skupaj je v grobnicah do leta 1779 pokopano 280 oseb. Plemiške in meščanske družine so iskale varstvo svojega zadnjega počivališča pri frančiškanih, ki so bili dolžni ohranjati njihov spomin.

Pred cerkvijo je bilo od leta 1439 glavno pokopališče za Ljubljano. Poleg višjega sloja so tu pokopavali tudi umrle cesarskega špitala ter frančiškane.

Ne samo strošek gradnje, tudi bogata zgodovina samostana, ki se skriva pod tlakom tržnice, predvsem številne grobnice in grobovi, so razlog najinemu mnenju, da se garaža pod tržnico ne gradi.

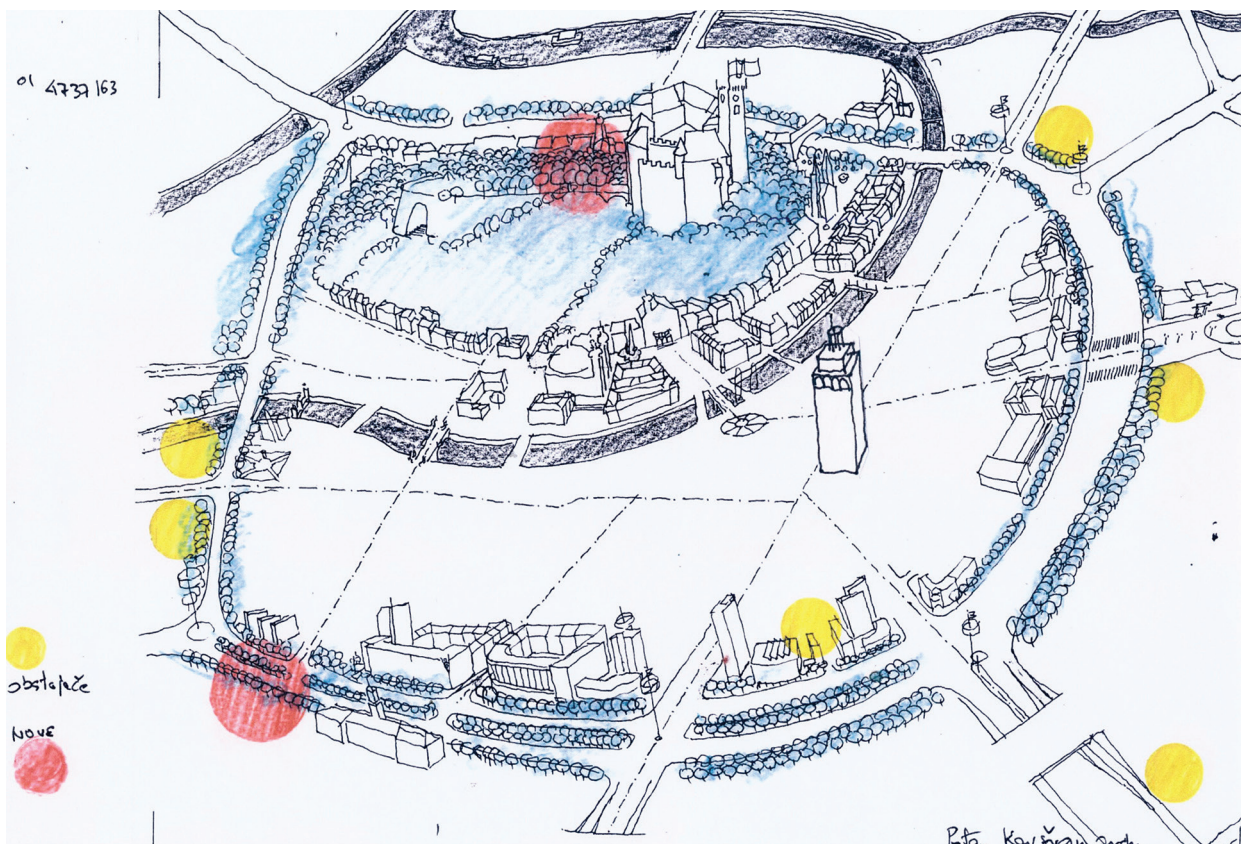
Projekt "Kombinat" uvaja javni promet v samo jedro arheoloških ostalin brez ozira do ostalin in njegovih vrednot.

Opustitev uvožno-izvozne rampe v podzemno garažo z vhodom poleg Mahrove hiše, podaja nove možnosti za ohranitev in prezentacijo arheološke dediščine obrambnega sistema srednjeveške Ljubljane z barbakanom, Kloštrskimi vrati z dvížnim mostom in dvojnim obzidjem, kot sledi:

PROMETNA REŠITEV

19.2.2013 je bil v Delu objavljen najin predlog o posodobitvi Fabianovega obroča, ki ga je po dunajskem zgledu Maks Fabiani predlagal že leta 1895. Predlagava, da se ukine tranzitni promet tudi skozi središče mesta po Slovenski cesti in Resljevi cesti kot rešitev kaotičnega stanja prometa v mestu. Promet bi se preusmeril na mestni obroč. Lahko bi potekal enosmerno, da se pridobi prostor za krožno linijo javnega prometa, ki povezuje postajališča primestnih avtobusnih linij in železniške postaje. Ob obroču so že nameščene obstoječe garaže, ki se dopolnijo z novimi, med njimi garaža pod Gradom. Uvoz in izvoz iz garaže pod gradom na Fabianov obroč je možen skozi današnji tunel. Poleg cene ima gradnja garaž pod grajskim hribom tudi to prednost, da se lahko gradi etapno po potrebi prebivalcev in gostov Stare Ljubljane.

Gradnja garaže ob tranzitni Kopitarjevi ulici in Resljevi cesti (garaža pod tržnico) ni primerna tudi iz okoljevarstvenih razlogov. Po ukinitvi tranzitnega prevoza na Slovenski cesti, se je močno povečal promet skozi tunel z južne strani Ljubljane po Resljevi cesti, kar škoduje zdravju občanov.

Slika 27: Posodobljen Fabianov obroč
Picture 27: Updated Fabiani Ring (proposed by Max Fabiani 1895)

Idejo je osvojila tudi MOL, kot sporoča notice v Delu dne 6.2.2016:

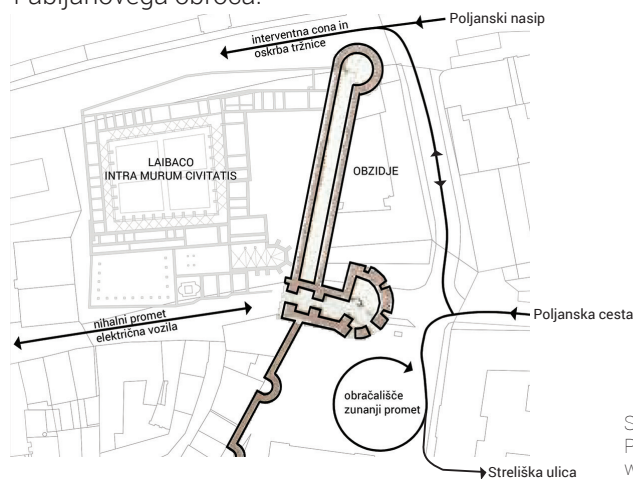
KROŽNA PROGA PRIHODNJE LETO?

V podrobnejšem programu ukrepov iz odloka za kakovost zraka, s katerimi želi MOL zmanjšati onesnaženost zraka z delci PM10, je na področju urejanja prometa za letos predvidena tudi uvedba krožne proge LPP v mestnem središču. Toda iz javnega podjetja so sporočili, da še ne bo uvedena letos, temveč »predvidoma leta 2017«. Kot pravijo, bo dopolnila trajne zelene ukrepe z izboljšano dostopnostjo centra mesta. Kje bo potekala, še ni »dokončno določeno«, bodo pa na njej vozili ekološki avtobusi.

Slika 28: Delo 6.2.2016
Picture 28: Notice in newspaper Delo, confirmation to update Fabiani Ring to 2017

Staro mestno jedro MOL uspešno zapira in tako ni več razlogov, da se omogoča dostop do Stare Ljubljane iz Poljanske strani. Staro mestno jedro je dostopno kot že sedaj le za interventna vozila z zahodne strani, ob Šentjakovski cerkvi, kjer je uvoz iz Fabianovega obroča.

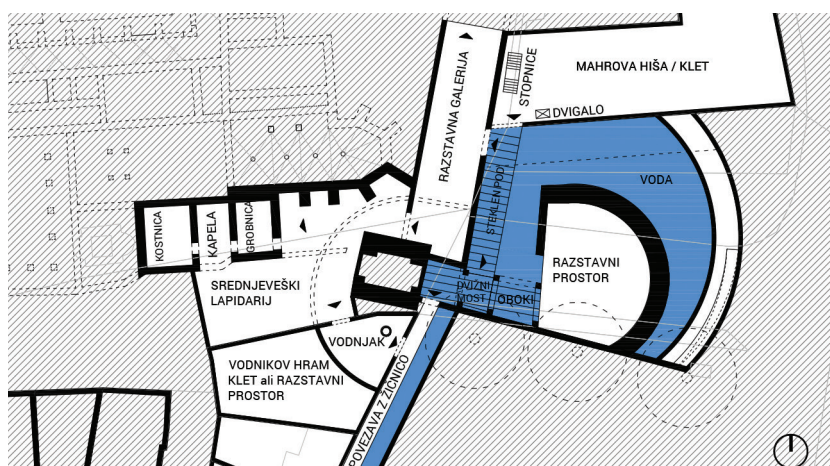
Od Šentjakobske cerkve, Starega trga, mimo Mestnega trga do Vodnikovega trga predlaga MOL električna vozila, namenjena predvsem prebivalcem Starega mestnega jedra in turistom. Predlog dopolnjeva z "nihajnim prometom" skozi staro mestno jedro do vzhodnega mestnega obzidja. Postajališče za lokalni promet izven mestnega jedra do obzidja je urejen na Krekovem trgu, dostop na tržnico za interventna vozila in tržnično dejavnost pa je urejen pri Zmajskem mostu in se spušča pod tlak tržnice z dvigalom. Možen je tudi dostop iz Poljanskega nasipa skozi tunel pod Kopitarjevo ulico. Uvoz in izvoz do območja je enosmeren promet, na Streliški ulici in Poljanski cesti, do Fabijanovega obročja.

Slika 29: Razmejitev Stare Ljubljane
Picture 29: Traffic scheme; Presentation of East City wall with barbican

PREDLOG MUZEJA - PREDSTAVITEV BARBAKANA Z DVIŽNIM MOSTOM NA PODLAGI ARHEOLOŠKE DOKUMENTACIJE

Barbakan z zahodnim obzidjem, Kloštrskimi vrati z dvižnim mostom se prikaže v vsej svoji veličini. V ohranjenih srednjeveških razvalinah je srednjeveški muzej. Vstop v muzej je skozi informacijsko pisarno v Mahrovi hiši v pritličju zgradbe. Informacijska pisarna upravlja tudi muzej, skrbi za njegovo varnost, prodajo vstopnic in reklamnega materiala. Stopnice in dvigalo vodijo v rekonstruiran obrambni jarek s tekočo vodo, ki cirkulira, od tod v galerijo med obema obzidjema, nato v srednjeveški lapidarij z Auerspergovo grobnico, kostnico (o prezentaciji odloča etični konzilij), meditacijsko kapelo, skozi klet Vodnikovega hrama s srednjeveškim vodnjakom do rekonstruiranega obrambnega jarka pod Krekovim trgom,

Slika 30: Srednjeveški muzej 2015, klet
Picture 30: Medieval museum 2015, basement

skozi tunel pod platano (pod koreninskim območjem) in pod dvžnim mostom v razstavni prostor barbakana, od tod vrnitev v informacijsko pisarno ali pa nadaljevanje poti ob rekonstruiranem obrambnem jarku do žičnice na Grad. Možne so tudi variacije krožne poti obiskovalcev.

Kulturnovarstveni pogoji z dne 8.12.2015 posvečajo pozornost obstoječim platanam.

"Platane na Krekovem trgu je potrebno ohraniti, sanirati in nadomestiti manjkajoča drevesa ter zagotoviti zadostne rastne razmere, ki jih mora projektno preveriti in potrditi arborist."

Barbakan je zaradi zaščiteneh platan arheološko raziskan le delno. Poglabljen del prezentacije barbakana z vodo, ki obliva fortifikacijo je predstavljen le do zidu, do meje arheološkega izkopa. Srednjeveški nivo ob jarku pred barbakanom je dostopen z rampo.

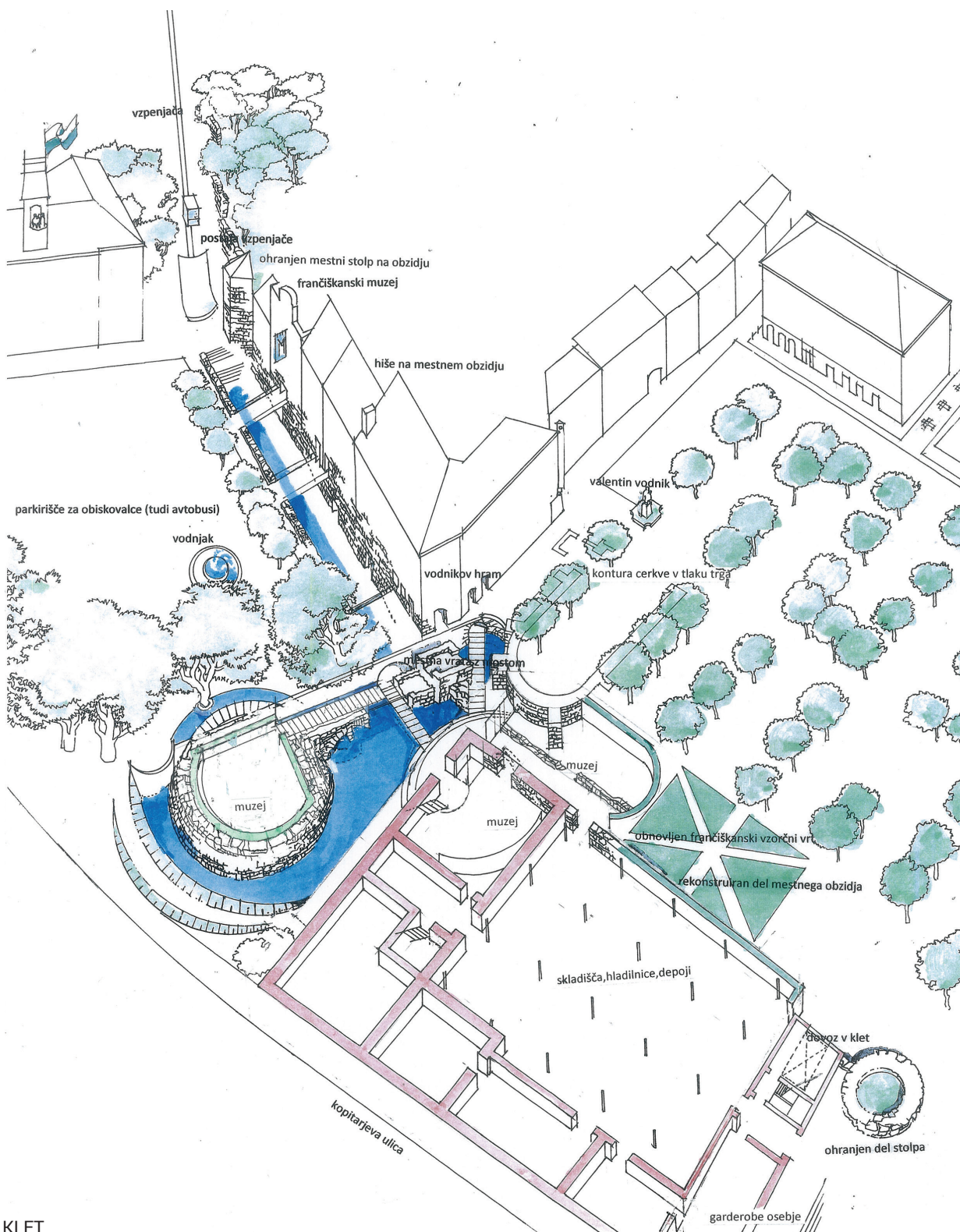
V študiji povezave med srednjeveškim muzejem in rekonstruiranim obrambnim jarkom ob obzidju na Krekovem trgu sva namenila posebno pozornost koreninskemu sistemu platan že pred leti, da predlagana alternativa tunnelske povezave med Muzejem in rekonstruiranim obrambnim jarkom ne poškoduje rast mogočnih platan. Študijo sva dopolnila pri prezentaciji neizkopanega barbakana na Krekovem trgu (glej stran 13, slika 19).

Prezentacija barbakana namreč zahteva celovitost, zato je manjkajoči del trdnjave predstavljen tudi v območju obstoječe platane na obstoječem nivoju Krekovega trga. Barbakan z označenim zidom, za katerim so se skrivale topovske baterije, obliva bazen v obliki nekdanjega jarka z globino vode 20 cm. Predlagana ureditev ne ogroža življenjskih pogojev platane, ki jo prezentacija v zgornjem delu z bazenom in rekonstrukcija obrambnega zidu ne moti. Kot nekoč v mirnem času vodi iz Krekovega trga na plato barbakana mostiček. Nekdanji dvžni most ob Kloštrskih vratih je rekonstruiran, prikazana je njegova funkcija v steklu. Možna je tudi dopolnitev silhuite Kloštrskih vrat, dokumentirana na srednjeveških upodobitvah s pomočjo delikatne okvirne konstrukcije iz nerjavečega jekla.

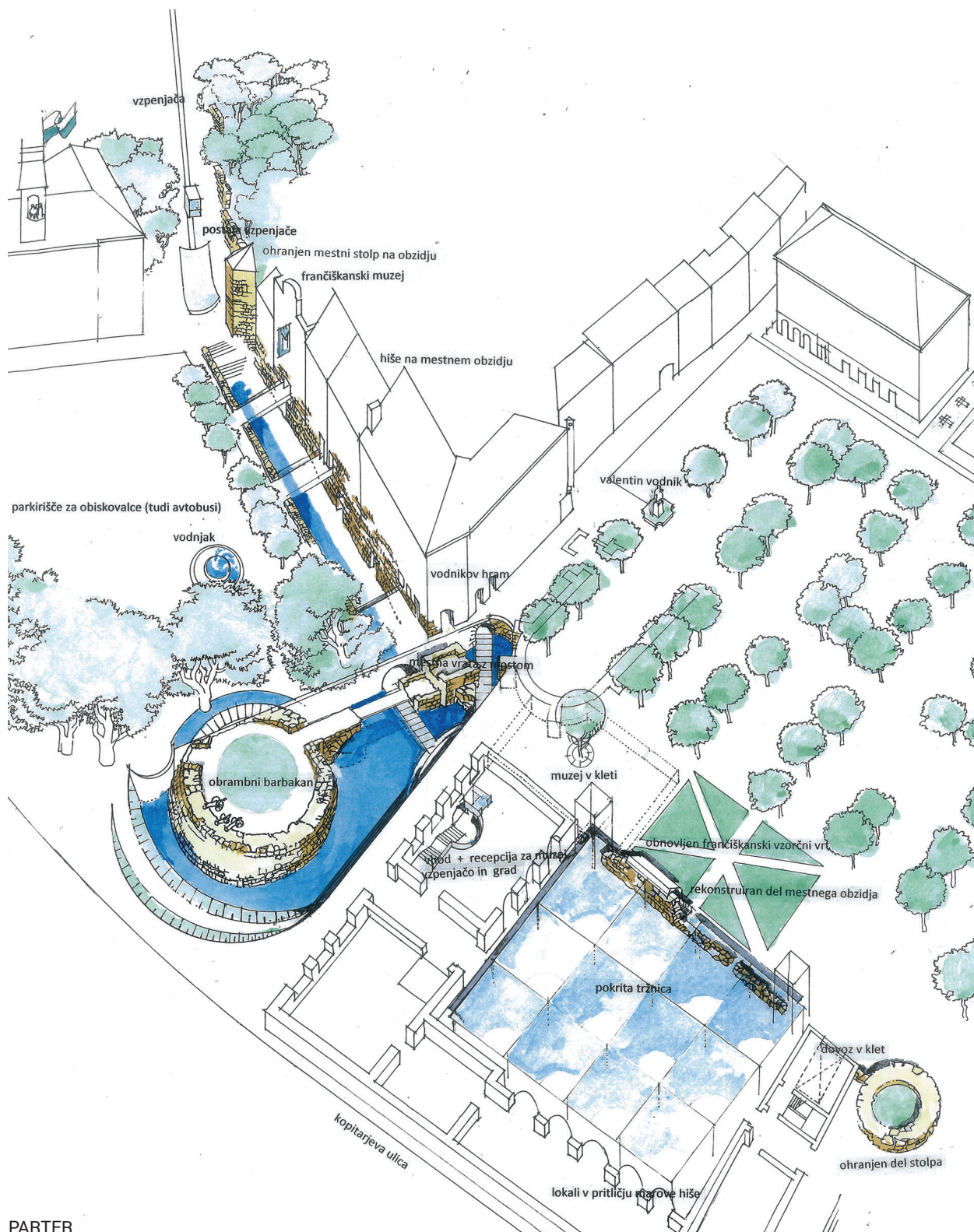
Prehod za pešce iz območja tržnice na Poljansko stran je ob Mahrovi hiši od koder je tudi vhod v srednjeveški muzej.

Slika 31: Srednjeveški muzej in barbakan 2015, pogled z nivoja tržnice in Krekovega trga
Picture 31: Medieval Museum, fortifications and barbican view from the level of Market place and Krekov Square

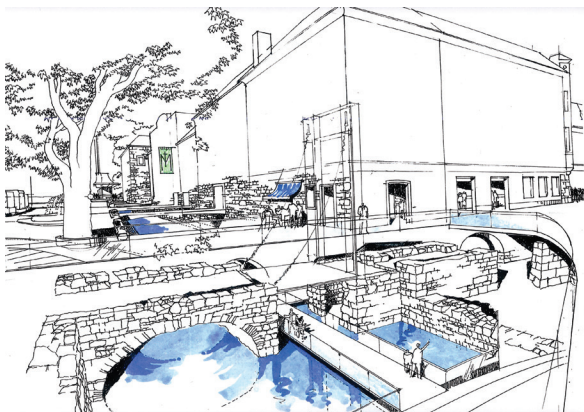

Slika 32: aksonometrija prezentacije obzidja, barbakana in mestnih vrat 2015
 Picture 32: axiometric view, presentation of city wall, barbican and City gate 2015

PARTER

Slika 33: aksonometrija prezentacije obzidja, barbakana in mestnih vrat 2015
 Picture 33: axiometric view, presentation of city wall, barbican and City gate 2015

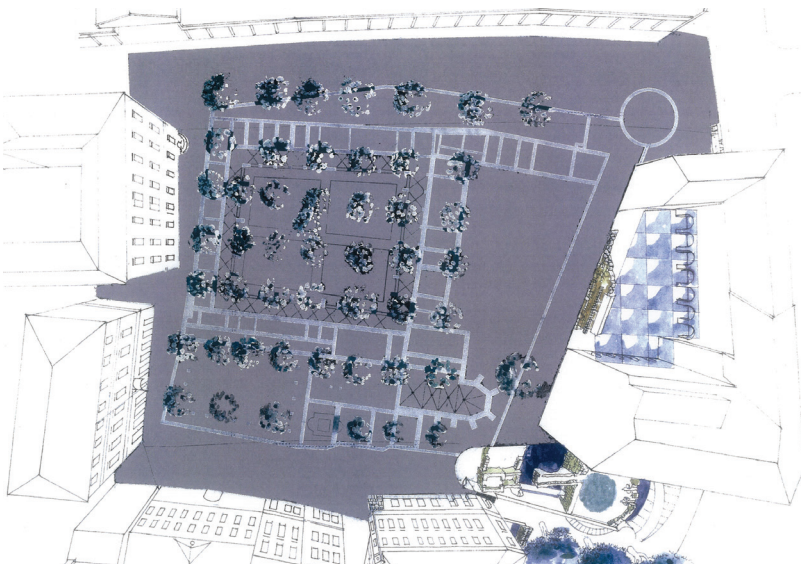

Slika 34: Perspektiva prezentacije obzidja, barbakana in mestnih vrat 2015
 Picture 33: Perspective view, presentation of city wall, barbican and City gate 2015

S predlogom predstavitve vzhodnega mestnega obzidja "in situ", z doslednim upoštevanjem konvencij ICOMOS-a ter priporočili EAUH (European Association of Urban History) ter EUWT (European Welled Towns), kjer je članica tudi Slovenija, opozarjava na neponovljivo možnost predstavitve in ohranitve **zadnjega še ohranjenega materialnega dokaza srednjeveške arheološke kulturne dediščine v Ljubljani**. Predlog jasno in prepričljivo prikazuje meščanom in obiskovalcem del življenja srednjeveške Ljubljane.

MOL dodaja, "da brez garaže pod tržnico prezentacija obrambnega sistema srednjeveške Ljubljane ni izvedljiva." To seveda ne drži. Garaže nimajo nobene zveze s srednjeveškim muzejem in situ, kot sva zapisala že v dopisu 12.11.2009. Kasnejša arheološka izkopavanja potrjujejo prav to, kar sva takrat zapisala. Kulturnovarstveni pogoji z dne 8.12.2015 pa odpirajo nove možnosti prezentacije srednjeveškega obzidja in trdnjave, edinstvene v Evropi.

MOL postavlja pogoj, da je izvedba srednjeveškega muzeja možna le, če se bo gradila garaža pod tržnico. Če projekt srednjeveškega muzeja zastane, ni nič hudega, izkopanine so z nasutjem zaščitene in niso ogrožene, izvedba muzeja lahko počaka še kakšno desetletje. Mogoče pa bi se za muzej pridobila tudi sredstva EU, posebno, če bi prišlo do sodelovanja s članico EU, kot na primer Srednjeveškim muzejem v Stockholmu.

Slika 35: Tloris frančiškanskega samostana in cerkve označen v tlaku tržnice
 Picture 35: Plan of the remains of the Franciscan Monastery with church in pavement of the Market place

PRIMERJAVA: SREDNJEVEŠKI MUZEJ V STOCKHOLMU

Srednjeveški muzej v Stockholmu ima precej podobno zgodovino kot jo doživljamo v Ljubljani. Pri parlamentu na otočku Helgeandsholmen so hoteli postaviti garažo za parlamentarce. Predhodne arheološke raziskave 1978-1980 so odkrile ostanke obzidja iz začetka 15.stoletja. Namesto garaže so postavili srednjeveški muzej na površini 1750 m². Odprli so ga leta 1986. Dobil je več pomembnih in prestižnih evropskih nagrad. Arheološki ostanki zidov niso tako dobro ohranjeni kot v Ljubljani. S številnimi rekonstrukcijami so dopolnili relativno revne ostanke zgradb in obzidja.

Slike 36-41 iz Srednjeveškega muzeja v Stockholmu: srednjeveška vojaška oprema, zeliščni vrt redovnikov, predstavitev obzidja, rekonstrukcija Birger Jarla (švedski regent 1250-1251) na podlagi najdbe lobanje, pokopališče; predstavitev v pokritem prostoru omogoča delikatno razsvetljavo razstavljenih predmetov v prostoru in vitrinah (arhiv Kovač)
Pictures 36-41: Medieval Museum in Stockholm

MAHROVA HIŠA

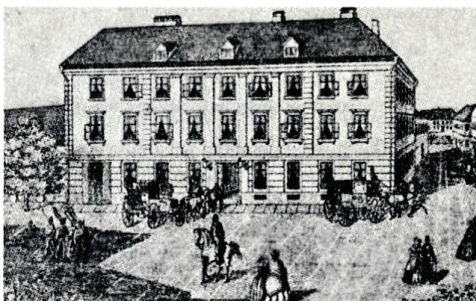
ARHIVSKA DOKUMENTACIJA

" Na mestu sedanje Mahrove hiše je bila k mestnemu obzidju do leta 1785 naslonjena vojaška žitnica, od leta 1834 pa znamenito gostišče Bahabirt. Tu je med 1836 in 1840 imel pisarno in stanovanje Prešernov šef Crobath. Leta 1848 se je v stavbi rodil burbonski princ in pretendent za španski prestol Don Carlos, v zgradbi pa sta se mudila tudi srbski knez Miloš Obrenović in maršal Radetsky. Leta 1855 je novi lastnik Mahr v zgradbo premestil trgovsko šolo, najstarejšo v Avstriji. Slovela je po vsej monarhiji. Po letu 1918 so v njej uradi mestne občine."

Iz knjige "Frančiškani v Ljubljani" in G. Korošec "Ljubljana skozi stoletja":

Del obzidja in utrdbo-barbakan so porušili leta 1808, jarek pa zasuli leta 1808 ali 1816, pred letom 1795 ni na kartah mesta na sedanji lokaciji Mahrove hiše označena nobena zgradba, ki bi lahko služila kot žitnica (mogoče prostor med obema obzidjema?, ali v prostorih samostana?). V času 1808-1830 je označena zgradba ob nekdanjem obrambnem jarku. Zgradbo ob današnji Kopitarjevi ulici zaznamujejo načrti od l. 1808 do leta 1830. Do nje so ob Kopitarjevi cesti in na Krekovem trgu postavili leta 1834 hotelsko zgradbo Avstrijski dvor- Bahabirt, ki se do danes ni oblikovno spreminjala. Stavbo v skladu z načrtom Deželnega gradbenega ravnateljstva iz leta 1827, zaznamuje šele načrt iz leta 1836.

Zgradbo ob Kopitarjevi ulici (označeno od leta 1808) so verjetno nadgradili leta 1865 za dve etaži in nekaj let pred tem verjetno zgradili trakt današnje Mahrove hiše ob Ljubljani (označen na kartah l. 1860). Med zgradbami ob današnji Kopitarjevi ulici je bila še vedno vrzel, ki se zapolni verjetno šele po potresu 1895.

Hotel Avstrijski dvor – Bahabirt, kasneje Mahrova trgovska šola.

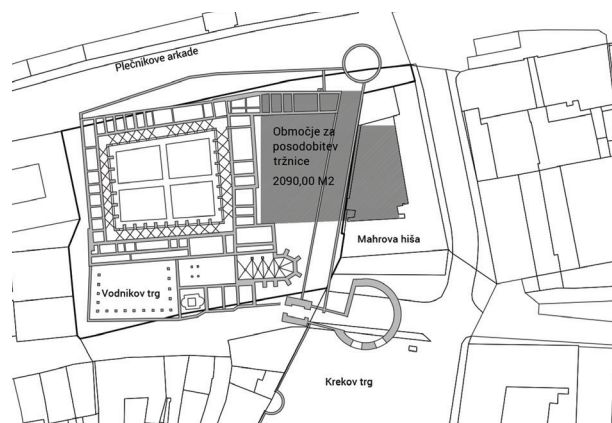
Slika 42: Mahrova hiša l. 1834?
Picture 42: Mahr's House 1834?

Iz navedenega sledi, da je konstrukcija Mahrove zgradbe zelo problematična zaradi etapne gradnje, nadgradnje, predvsem pa zaradi delne gradnje na trdi podlagi izven obrambnega jarka in delno na nasipu jarka. Zgradba se naslanja na obzidje, kar brez dvoma lahko povzroča pri sanaciji velike težave, na kar opozarjajo tudi "Kulturnovarstveni pogoji z dne 8.12.2015". ZVKDS opozarja tudi na zaščito dvojnega mestnega obzidja med katerima poteka po projektu MOL uvozno-izvozna rampa, ki ju je treba predhodno raziskati in v čim večji meri ohraniti.

Proti današnji tržnici Mahrova hiša ni bila nikoli dograjena, vrt Mahrove hiše je bil povezan z vrtom samostana. To zemljišče ni bilo nikoli pozidano, v trajno oskrbo so ga dobili frančiškani leta 1699. Po zapisih naj bi bil tu najstarejši ljubljanski botanični vrt zdravilnih zelišč.

TRŽNICA

POSODOBITEV TRŽNICE

Slika 43: Območje prenovljene tržnice
Picture 43: Area reserved for modernization of the Market place

Posodobitev Tržnice, kjer se odvija življenje občanov, je nujna.

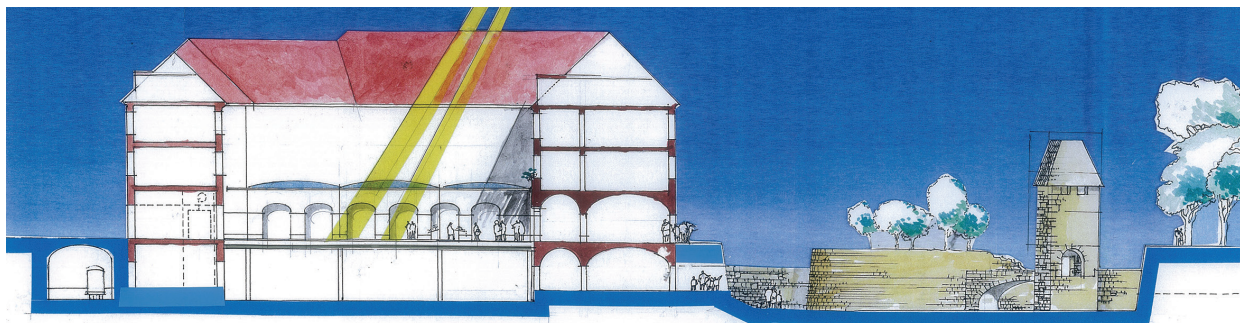
Kulturno varstveni pogoji z dne 8.12.2015.

ZVKD Ljubljana je zaščitila območje fortifikacije – bastijona in obzidja na Krekovem trgu ter območje ostalin cerkve Marijinega vnebovzetja na Vodnikovem trgu. Dovoljuje dograditev Mahrove hiše in garažo pod Tržnico pod navedenimi pogoji. Problematični so predvsem pogoji navedeni pod točko 3; da je nedopustna sprememba obstoječe višinske kote in ravnega nivoja pohodnih površin (#3.1) ter zahteva po temeljni programski usmeritvi ohranitve sedanje dejavnosti živilskega trga na prostem (#3.5); ter točko 4: kostanj ob Mahrovi hiši na Vodnikovem trgu, ki se lahko odstrani in nadomesti z minimalnim premikom in zagotovili boljših rastnih razmer, ki jih mora projektno preveriti in potrditi arborist (#4.1) ter ponovno zasaditev v rastru zasajena drevesa gledičij z večjimi predhodno gojenimi drevesi z zagotovilom boljših rastnih razmer, ki jih mora projektno preveriti in potrditi arborist (#4.2) (zaščitene kostanje so decembra 2015 odstranili).

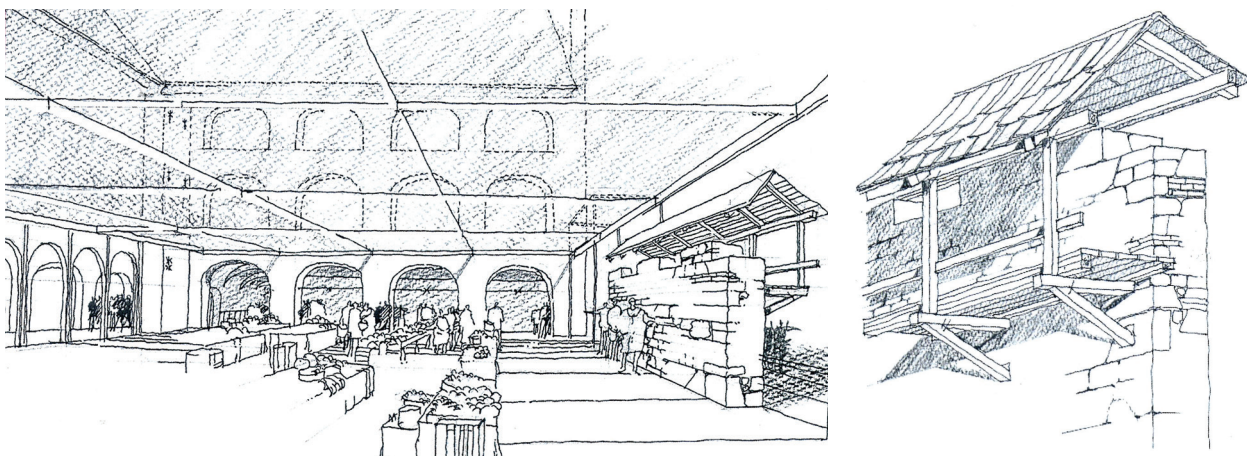
Za posodobitev tržnice so na razpolago pritlični prostori Mahrove hiše, klet Mahrove hiše, dvorišča Mahrove hiše do označenega obzidja ter prostor, ki ga je uporabljal samostan kot vrt vse do samostanskih zidov, v etažni velikosti 2090 m², kar zadošča za modernizacijo tržnice (slika 43).

Posebno pozornost sva namenila varovanju in delni rekonstrukciji obzidja.

Posebno pozornost sva namenili predstavitvi ostankov srednjeveškega obzidja.

Slika 44: Prerez mahrove hiše z tunelom pod Kopitarjevo ulico in pogled barbakana
Picture 44: Cross section through Mah's House with tunnel under Kopitarjeva Street

Slika 45: Atrij Mahrove hiše slika in detajl rekonstrukcije obzidja
Picture 45: Atrium of Mahr's House, modernization of market place with reconstruction of the city wall

Iz knjige "Frančiškani v Ljubljani":

" Zaradi sporov med redovniki in špitalom je nadvojvoda razdelil samostansko poslopje; redovnikom je ostal sprednji del samostana z vrtom in smodniškim stolpom, špitalu pa je bil med drugim dodeljen del kleti (1583). "

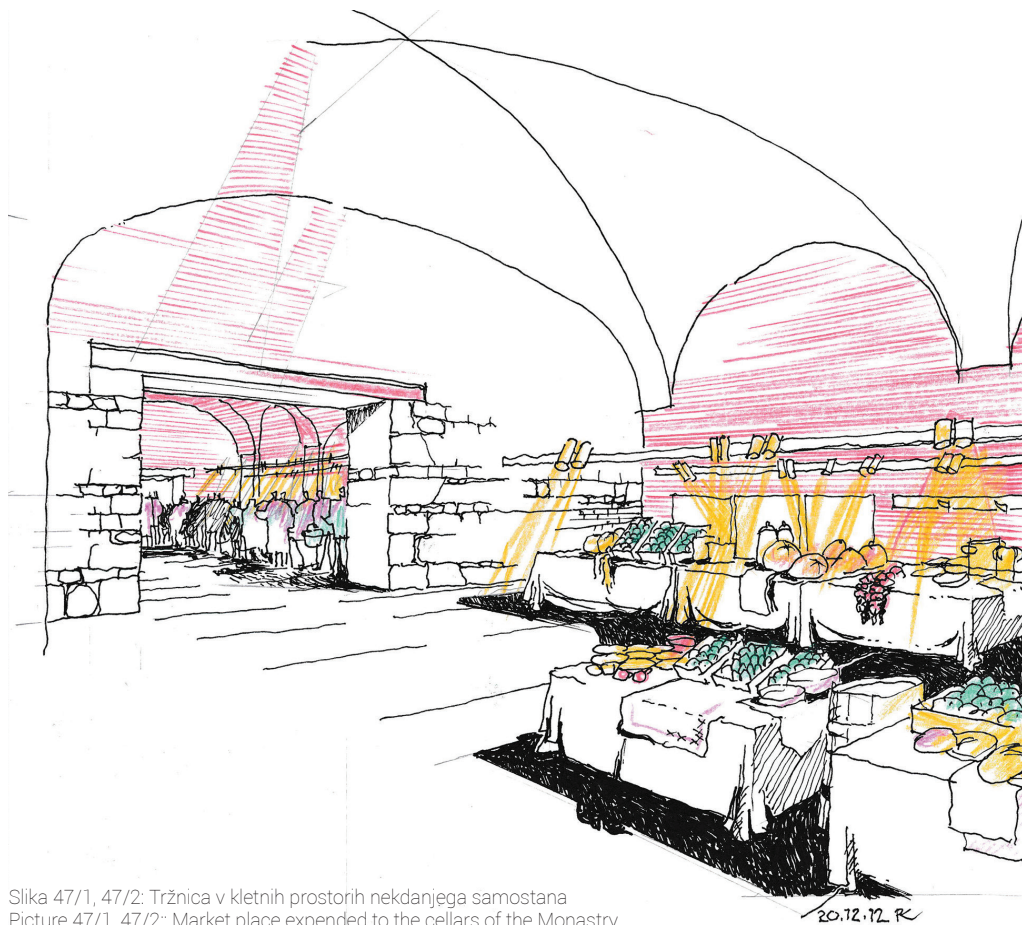
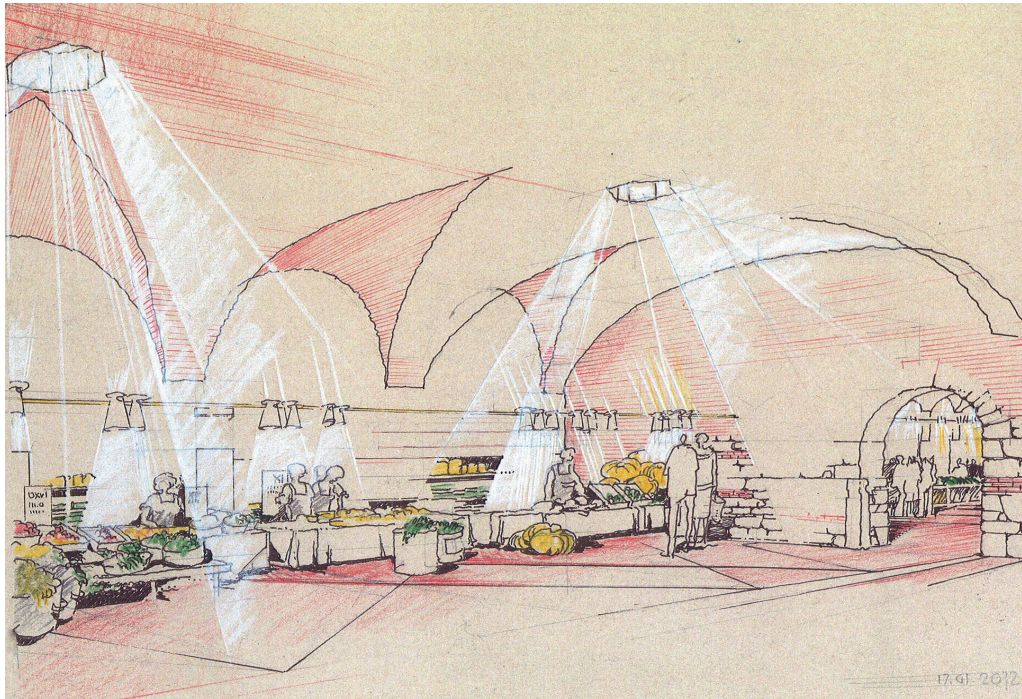
Frančiškani so bili veleposestniki vinogradov, pričakovati je, da so bili v kletih samostana prostori za hrambo vina. O kletih poroča arhiv Frančiškanov, kjer je dokumentirana razdelitev prostora med špitalom in frančiškani.

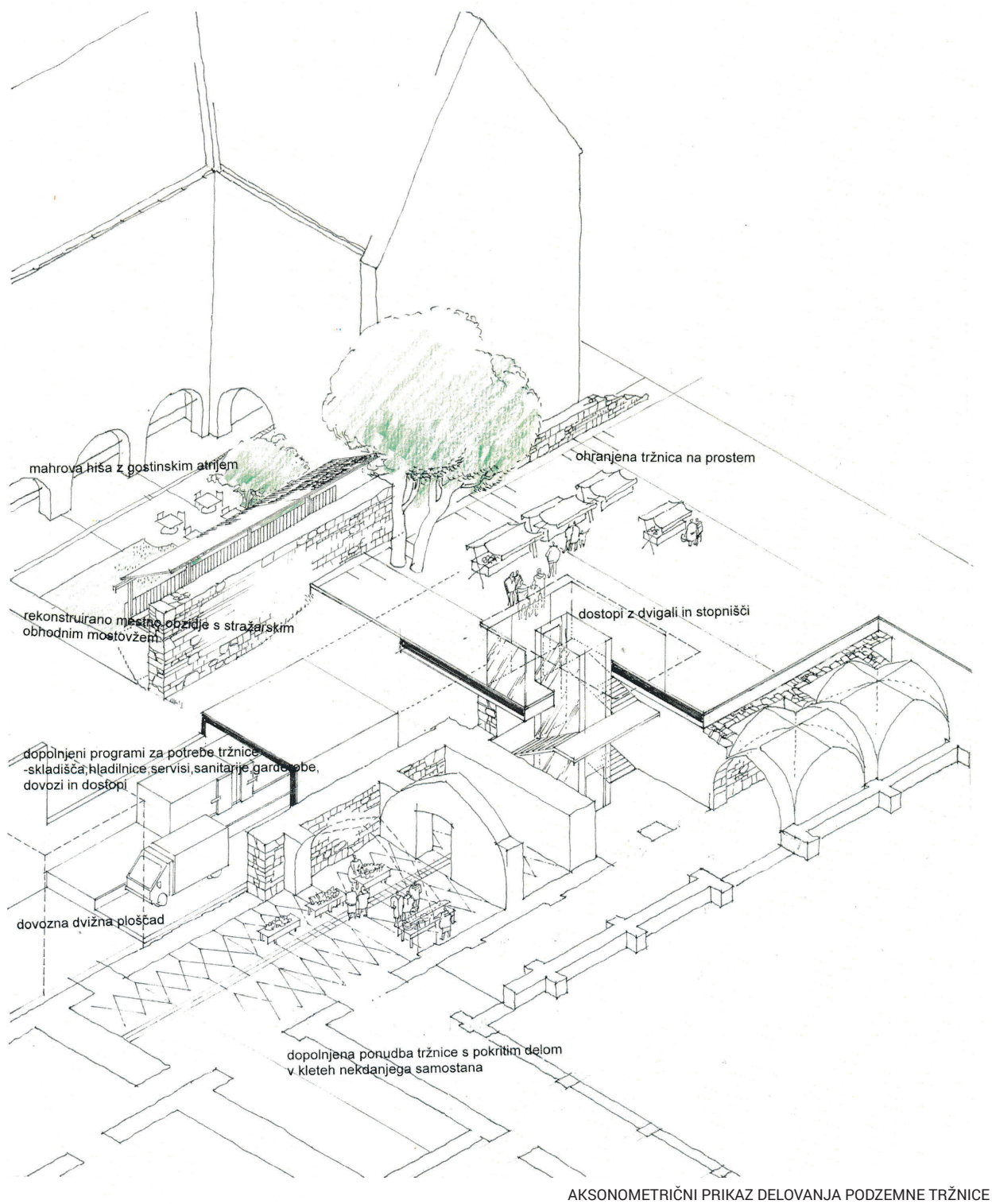
Slika 46: Oboki samostana izkopani 15.3.2012 (Mestni muzej in galerije v Ljubljana)
Picture 46: Valts in the basement of the Monastery, excavated 15.3.2012

Meniva, da bi se površina lahko povečala v kletne prostore samostana, če so primerni za uporabo, kar bi bistveno povečalo atraktivnost tržnice. Sondažna arheološka izkopavanja ob cerkvi Marijinega vnebovzeta so odkrila nedotaknjene kletne oboke samostanskih prostorov poleg cerkve.

Detajlne študije posodobitve tržnice nisva izvedla. Principielno rešitev dovoza sva predvidela pri Zmajskem mostu z dostopom v klet tržnice s tovornim dvigalom. Sodeč po konfiguraciji terena bi bila alternativno možna povezava pod Kopitarjevo ulico s strani Poljanskega nabrežja.

Slika 47/1, 47/2: Tržnica v kletnih prostorih nekdanjega samostana
 Picture 47/1, 47/2: Market place expended to the cellars of the Monastery

Slika 48: Aksonometrični prerez podzemne tržnice
Picture 48: Axiometric section through the subterranean Market place

PRENOVA TRŽNICE V STOCKHOLMU

Obisk lepo prenovljene tržnice v Östermalmu, Stockholm zgrajene leta 1888. Ohranjen je stari ambient, tudi lesene konstrukcije prodajaln. Prodaja in zabava kupcev z druženjem vseh generacij spominja na življenje na tržnici v Ljubljani.

Slika 49-52: Posodobljena Tržnica "Östermalms saluhall" v Stockholmu
Picture 49-52: Renovated market place in Stockholm "östermalms saluhall"

S problematiko zaščite srednjeveških obzidij v Evropi se ukvarja European Association of Urban History (EAUH) ter European Walled Towns (EWT).

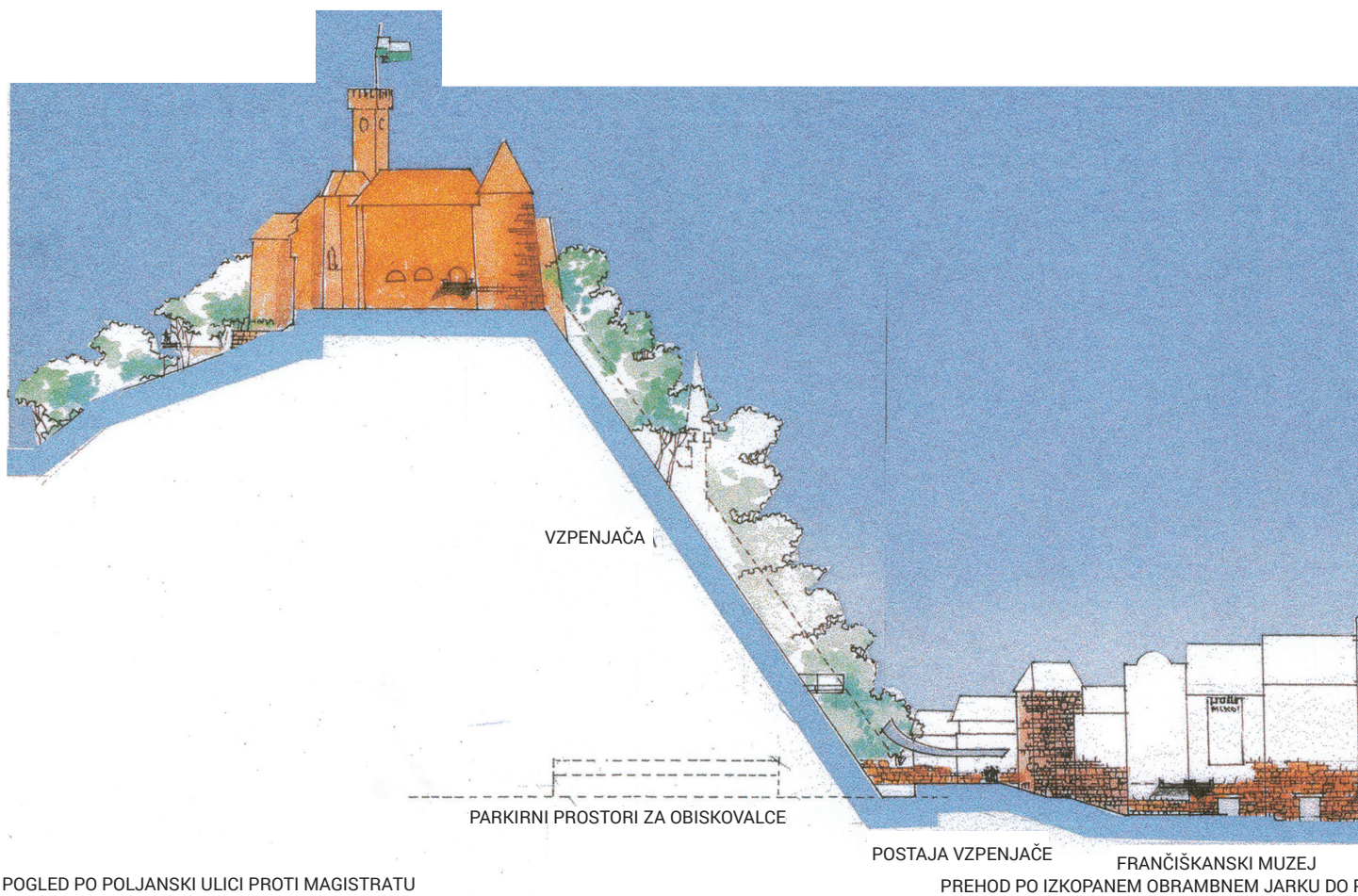
Mesta nekdanje Avstroogrške monarhije skrbijo za svojo srednjeveško dediščino. Restavratska in konzervatorska dela so opravili v mestih Witra, Zwettl, Hainburg, Freiburg, Drosendorf, Radstadt, Friesach in Gmünd. Tudi v Celovcu obnavljajo ostanke obzidja, ki so ga porušili Francozi. Barbakan in mestna vrata so obnovili v Bratislavi v letih 1975-1991.

Arheološko/arhitekturna ohranjena dediščina vzhodnega mestnega obzidja, mestnih vrat z dviznim mostom in trdnjavo barbakanom srednjeveške Ljubljane je edinstvena v Srednji Evropi.

Predstavitev projekta Zaščita in prezentacija srednjeveške Ljubljane sva registrirala za konvencijo EAUH, ki bo 24-27.8.2016 v Helsinkih. Za mednarodno podporo projektu sva zaprosila tudi EWT.

V zaščito in predstavitev obzidij evropskih mest vlaga sredstva European Commission.

Ne zapravimo priložnosti za njeno predstavitev našim naslednjim generacijam in gostom, ki prihajajo v Ljubljano. Dopolnimo turistično ponudbo, ki povezuje mesto in Grad.

POGLED PO POLJANSKI ULICI PROTI MAGISTRATU

POSTAJA VZPENJAČE
PREHOD PO IZKOPANEM OBRAMBNEM JARKU DO F

POVZETEK

Predlog je nastal po večletnem študiju situacije na podlagi ogledov na mestu, kulturnovarstvenih pogojev ZVKDS z dne 8.12.2015 in razgovora z arheologom Mestnega muzeja.

Karakteristike predloga so v kratkem:

- Kompleksna predstavitev srednjeveške Ljubljane od Zmajskega mostu do grajskega objekta na griču. Najina predstavitev obsega:
 - obzidje od grajskega poslopja po grajskem griču ob sedanjí vzpenjači
 - odkopan obrambni jarek ob Krekovem trgu z vidnimi spodnjimi deli obstoječih hiš, zgrajenih na obrambnem zidu, z dostopom do vzpenjače
 - odprti prikaz ostalin barbakana in mestnih vrat z vodno pregrado
 - rekonstruirano Mahrovo hišo, kot delom odprte pokrite tržnice, z rekonstruiranim delom mestnega obzidja, vse do delnega prikaza mestnega Vodnega stolpa, ki arheološko še ni raziskan.
- Ureditev muzeja srednjeveške Ljubljane v izkopanem barbakanu in med ostalinami obeh obzidij ob zahodnem delu Mahrove hiše, z vstopom iz recepcije v pritličju Mahrove hiše, ureditev srednjeveškega lapidarija ob cerkvi Marijinega vnebovzetja ter v kleti Vodnikovega hrama z vodnjakom. Pripovedni del muzejskega kompleksa tako leži v centru predstavitve srednjeveškega mesta, iz njega so dostopni vsi prej naštetí deli v krožni poti, ki se končuje v recepciji Mahrove hiše ali nadaljuje ob izkopanem mestnem obzidju, kjer se bo po načrtih RKC nahajal tudi muzej.
- Vzpenjača na Grad je integralni del zgodovinskega spomina mesta. Ni samo tehnična naprava, ki vodi turiste na Grad z odličnim razgledom na mesto in okoliške planine, ampak integralni del ponudbe srednjeveške Ljubljane, ki tudi z njo pripoveduje svojo zgodovino.
- Posodobljena tržnica brez podzemne garaže:

Površina odprtega trga je obdelana z belimi oznakami nekdanjih objektov. Na trgu so ohranjena vsa drevesa, samo trgovanje pa je dopolnjeno s pomožnimi prostori za hranjenje materiala (tudi hladilnice), prostori za prodajalce in pomožnimi prostori v kleti Mahrove hiše in z dodatnimi površinami ob kleti Mahrove hiše, kjer ni objektov nekdanjega samostana. Tako so izpolnjeni pogoji za boljše delovanje trga.

Slika 53: predlog predstavitve vzhodnega obzidja srednjeveške Ljubljane od Vodnega stolpa do Gradu.
Picture 53: Proposal for protection and presentation of medieval Ljubljana's east city wall from fortification tower at the river Ljubljanica to the Castel of Ljubljana

Na nekdanji površini prvega botaničnega vrta v sklopu samostana predlagava manjši dekorativni nasad kot reminiscenco samostanskih prizadevanj. Tržnica bi uporabljala tudi kletne prostore nekdanjega samostana, saj dosedanje arheološke raziskave nakazujejo dobro ohranjenost le-teh.

- Fabianov obroč v ožje mestno središče (MOL napoveduje realizacijo v letu 2017) vnaša povsem nove možnosti v razvoj zdravega, s spoštovanjem preteklosti, v bodočnost zazrtega mesta.
- Za obiskovalce kompleksa in Gradu predlagava parkirišče za avtobuse na površini Krekovega trga ter po potrebi še garažo pod gradom za javno uporabo z uvozom in izvozom iz obstoječega tunela, neposredno ob Fabianovem obroču. Obstoječa zapora ob tržnici proti mestni hiši dokazuje, da tranzitni promet skozi staro Ljubljano ni potreben, dostop za interventna vozila je urejen ob Fabianovem obroču pri Šentjakovski cerkvi ter za interventna vozila in potrebe tržnice ob Zmajskem mostu.

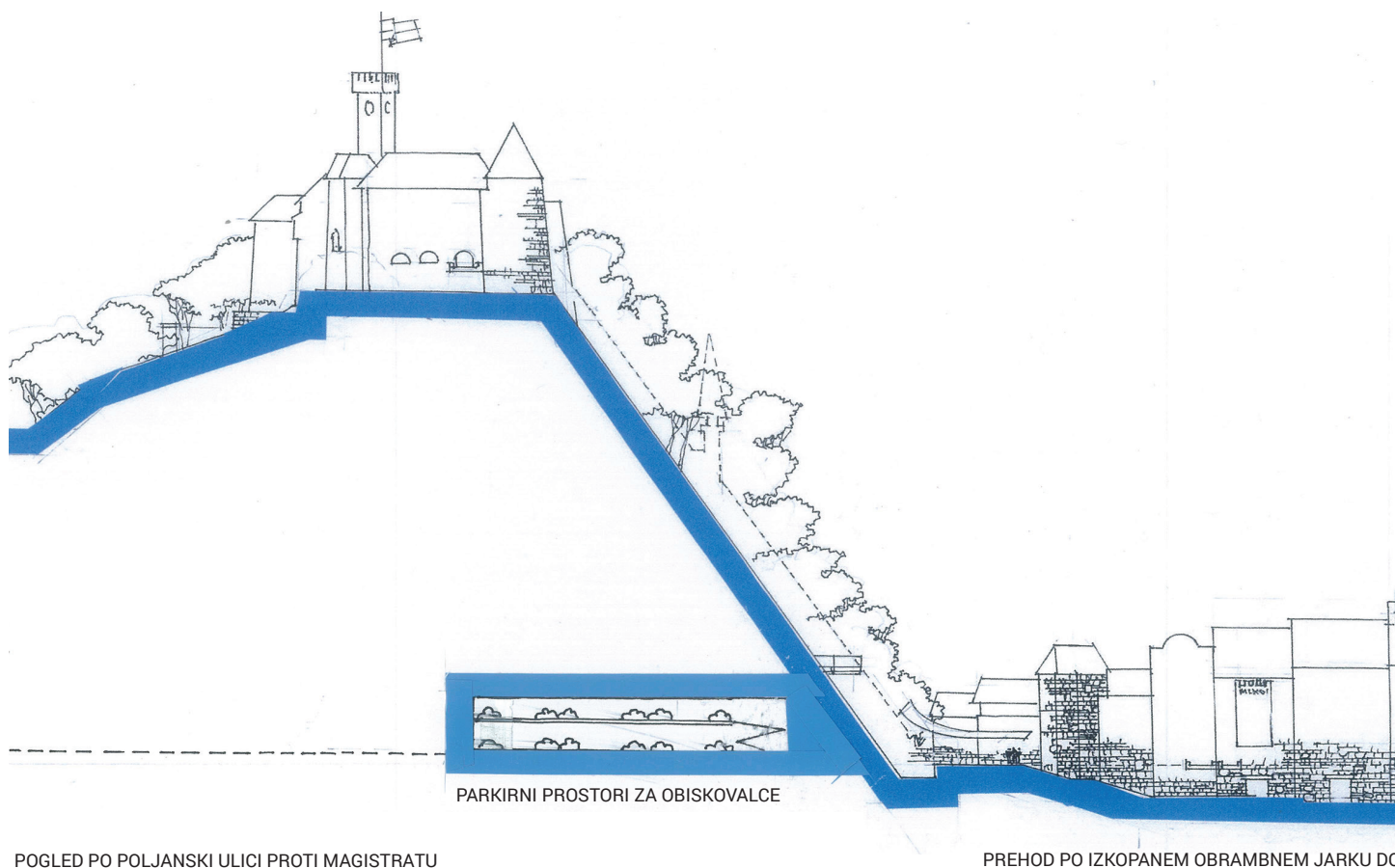
Ugotavlja, da garaža pod tržnico ni potrebna.

Opustitev gradnje garaž pod tržnico podaja nikoli ponovljivo možnost edinstvene predstavitve srednjeveškega mesta, ki so jo do nedavnega mačehovsko obravnavali celo arheologi. Ostanke vzhodnega obzidja in obrambnega sistema z barbakanom in Kloštrskimi vrati ter cerkev Marijinega vnebovzetja so zadnji ohranjeni materialni dokazi srednjeveške arheološke kulturne dediščine v Ljubljani.

Kulturnovarstveni pogoji z dne 8.12.2015 povzemajo najine pobude treh alternativ zaščite in predstavitve "in situ", ki sva jih v šestih letih posredovala MOLu, ZVKDS in Mestnemu muzeju ter jih objavila v sredstvih javnega obveščanja.

Pričakujeva, da se najini predlogi, za katere nisva prejela in tudi nisva zahtevala plačila, obravnavajo v primerjavi s projektom podjetja Kombinat d.o.o., ki je prejel plačilo za najino delo.

Zaradi dosedanjih izkušenj sva svoje delo avtorja zaščitila pri Avtorski agenciji Slovenije.

SUMMARY:

Milan Kovač, u.d.i.a. and Peter Kerševan, u.d.i.a.

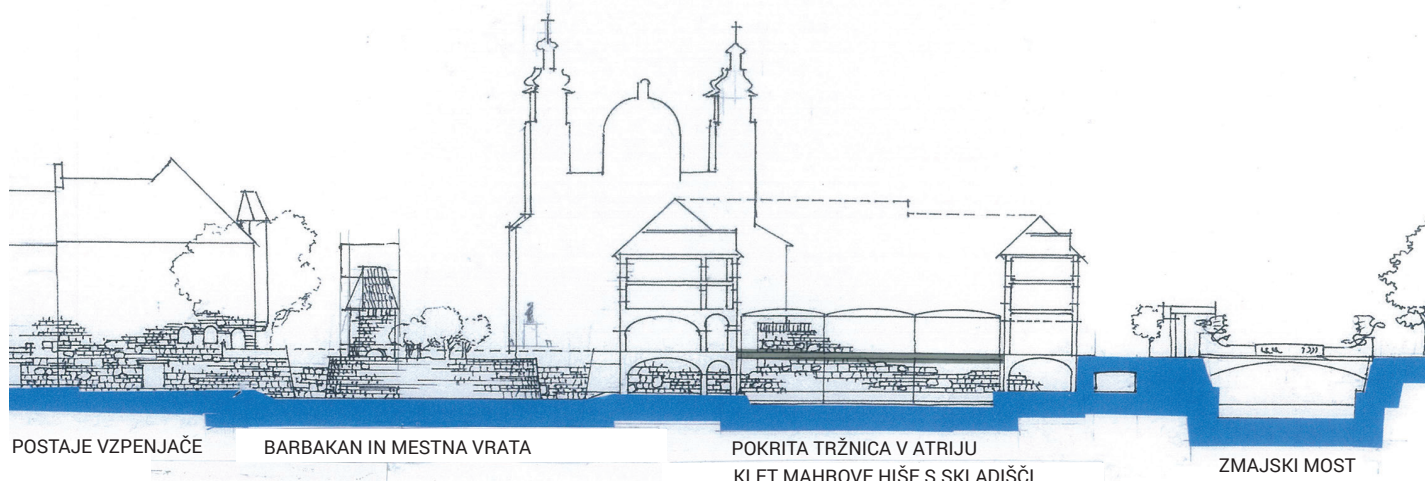
Protection "in situ" and presentation of archaeological remains of the medieval city of Ljubljana, proposed Medieval museum of Ljubljana.

Ljubljana, capital of Slovenia, is situated by the river Ljubljanica, on ancient crossroads from the Adriatic and the Black Sea to Central Europe. Five thousand years ago, when Cheops built his pyramid, a Neolithic settlement (palafittes) of lake dwellers was constructed at the boundaries of the present day city. This settlement was replaced by Celtic villages, and later by the Roman city of Emona, which was destroyed by Attila in the fifth century. Documentation from 1243 describe three Medieval settlements, joined and divided by city walls and fortifications located adjacent to the old site of Emona. In 1246, Ljubljana obtained the "rights of a town". At the time Ljubljana was called "Laibach" or "Luwigana" (Picture 4).

Franciscan monks came to Ljubljana already in 1233 and constructed their monastery in the old town close to the east city wall. The town was constantly threatened by plundering Turkish gangs and rivaling feudal knights and consequently the west city wall and city gate was further fortified, as shown by Nicola Angiolini's plan from 1586 and other contemporary city plans. The building of the monastery was ruined in the earthquake in 1895 and the medieval defense structures were torn down in the early 19th century. Although hidden underground, the history of the remains is well documented in Franciscan archives and contemporary maps. The archaeologists were well aware of the last surviving mediaeval cultural heritage of the city, although their and the public interest was concentrated to the Roman period (Picture 1,5,6,7).

The Mayor of Ljubljana is planning to build a garage under the market place, situated on the location of the Franciscan monastery and their church, and began in 2009 the construction of canalization through the medieval ruins (Picture 2). To stop the destruction of the medieval fortification, the undersigned, based upon data from Franciscan archives and historical maps, and prior to the archaeological excavations, in December 2009 presented a proposal of a Mediaeval museum to the City Expert Committee, headed by the Mayor. The idea of the museum was accepted and the construction of canalization through the archaeological area was cancelled. The archaeological excavations confirmed the medieval documents (Picture 8,9,10,11).

Following the archaeological excavations (Picture 12,13), we continued our work and proposed a reconstruction of the defense ditch and the buildings standing on the City walls connecting the Museum and the Castel on the Hill by already existing wire-rope railway. We further proposed an incorporation of the excavated remains of the church and Count Auersperg's underground chapel where also an ossuary with 300 skeletons were discovered (Picture 20). Count Auersperg was in his time the ruler of this Austro-Hungarian province (Picture 21,22,23,24). Adjustments of the preliminary drawings were made to comply with archaeological survey documentation (Picture 25).

Slika 54: predlog predstavitve vzhodnega obzidja srednjeveške Ljubljane od Vodnega stolpa do Gradu.
 Picture 54: Proposal for protection and presentation of medieval Ljubljana's east city wall from fortification tower at the river Ljubljanica to the Castel of Ljubljana

In spite of the official declaration protecting the archaeological site of the ancient monastery, protests from the public and the Church authorities that the construction of the underground garages and the diverted subterranean stream of water would damage the neighboring buildings protected by the Law: Arch Bishop's House and the Cathedral, the intentions to construct the underground garage were not altered. Fortunately, the already approved building permit was cancelled, but the Mayor applied again. In December 2015 the Institute for the Protection of Cultural Heritage published the "Condition for construction of the subterranean garage", limiting the permitted site for construction to the inner garden of the Monastery, where only 50 parking places / floor (in 4 floors, ie 200 parking places) could be constructed (Picture 26). The construction in unsuitable terrain is economically not feasible and the plans for construction will be, we hope, abandoned. If required the garage can be alternatively easily accommodated in the nearby Castle Hill, at only two hundred meters distance from the Market place.

The omission of a garage under the Market place, allows for the possibilities to present the East City Wall from the "water tower at Ljubljanica to the Hill Castle, covering the fortification barbican, and the Franciscan church, where a Medieval museum of Ljubljana (Picture 30,31,32,33,35) could be as attractive as the Medieval Museum in Stockholm (Picture 36-41). The aforementioned had similar problems at the time of construction. Our proposal to protect, preserve in situ and present Medieval Ljubljana is demonstrated in this pamphlet (Picture 53).

We are also proposing an infrastructure solution: modernization of the inner ring road of Ljubljana, which was proposed already in 1885 by architect Max Fabiani, allowing for an omission of transit traffic through the center of Ljubljana. We also propose to close the old city from traffic, allowing only electrical public transportation within the limits of medieval city with access only for emergency vehicles and vendors at the Market place (Picture 27,28,29).

We have shown that the required modernization of the Market place can be solved without the public subterranean garage in the existing building (Mahr's House, Picture 42)) and on the site of the ancient garden (Picture 44) and the preserved cellar of the ancient monastery (Picture 46,47,48) .

According to Aarhus Convention, ratified by Republic Slovenia already in 1998, is not applicable in Ljubljana as yet (public participation in decision making). We are hoping for the possibility of presenting our proposal publically in fair competition with alternative solutions produced by other consultants.

PREDLOGI IN POBUDE MILANA KOVAČA IN PETRA KERŠEVANA

Pet tisoč let stavbarstva na območju današnje ožje Ljubljane:

ZVEZEK 1: ZAŠČITA IN PREDSTAVITEV KOLIŠČARKEGA NASELJA NA ŠPICI

ZVEZEK 2: ZAŠČITA IN PREDSTAVITEV EMONE NA KONGRESNEM TRGU, "EMONSKA POT"

ZVEZEK 3: ZAŠČITA IN PREDSTAVITEV SREDNJEVEŠKE LJUBLJANE

ZVEZEK 4: STALNA RAZSTAVA O REKI LJUBLJANICI, NOVI TRG

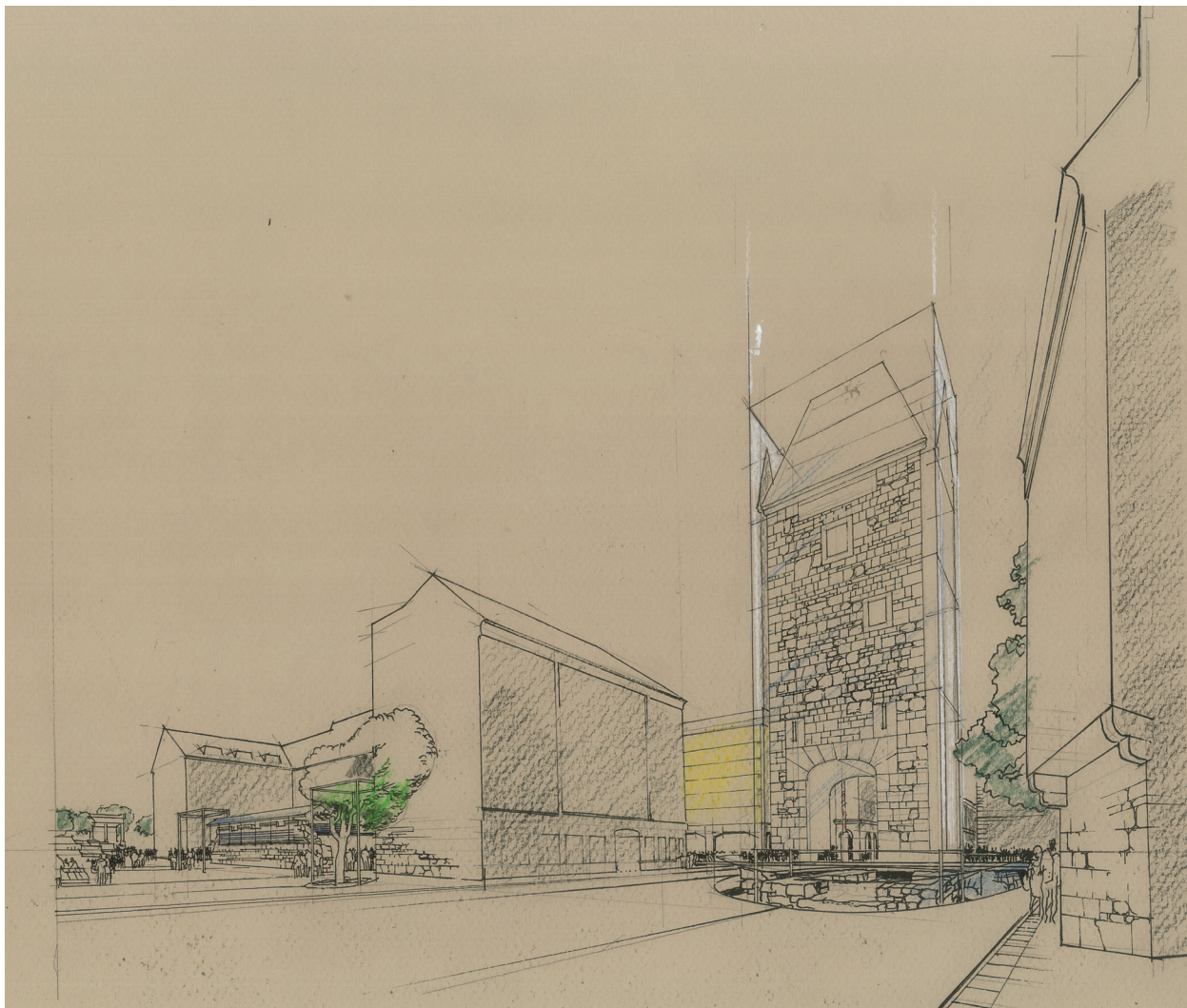
ZVEZEK 5: SPOMINSKI OBELEŽJI SOLATARICAM IN ČEVLJARJEM,
"KULTURNA POT" PO LJUBLJANI

Milan Kovač, u.d.i.a in Peter Kerševan, u.d.i.a.

Ilustracije: Peter Kerševan, u.d.i.a.

Računalniški izris: Ana Martina Podgoršek, u.d.i.a. in Proarhing d.o.o.

Lektoriranje: Mojka Premru

Slika 55: Razmišljanja predlog Kloštrskih vrat v steklu
Picture 55: Additional proposal of City gate in glass